

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קד.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קמא

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

מאמר מעלת המקבל עצה מחכמי הדור

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע. אבל מאמר בעין זה
נאמר בשנת תקטו בפרשת עקב

פתיחה

על-ידי שמקבל עצה מצדיקי אמת נעשה המתקת הדינים, גם על-ידי-זה יבוא לו ישועה, גם אם אינו מקבל עצה מצדיקים אז אפשר שתבוא לו רעה חס ושלום על-ידי עצמו בבחינת: "אולת אדם תסלף דרכו" וכו' (משלי י"ט ג) אבל אם הוא מקבל עצה מצדיקים אף אם אחר-כך לא עלתה לו יפה הוא יודע שהוא רק מלמעלה: (קיצור ליקוטי מוהר"ן קמג)

רבנו מדבר כאן על אדם שנמצא בצרה ולא יודע להשית עצה לנפשו וצר לו מאד ומרגיש במיצר דחוק ובצער ולב מכווץ בעצבות, מחמת הדינים השורים עליו. וזו מעלת קבלת עצה מהצדיק שעי"ז נמתקים הדינים והעצה מרחיבה לו שמוצא דרך לצאת מן המיצר ומרחיבה לבו להיות בשמחה. וגם אם קיבל עצה מהצדיק ולא רואה ישועה, צריך להתגבר ולקבל את יסוריו בשמחה, כי בודאי חטאו גרמו לו שישועתו לא יכולה לבוא, אלא בהתלבשות בדין, ויש לו לשמוח שהקב"ה מלוכש בייסוריו כאב המוכיח את בנו. ובאמת יסוריו הם התגלות אלוקות, כמ"ש כי את ה' יאהב ה' יוכיח. ואם מקבל יסוריו בשמחה גם עי"ז נמתקים הדינים. אבל אם לא מקבל עצה מהצדיק אלא סומך על עצת עצמו אזי אפשר שאיוולתו תסלף דרכו, ולא יומתקו הדינים מעליו ויכול ליפול מאמונתו ועל ה' יזעף לבו. ואפשר שעצתו הטועה תמשוך עליו רעה שלא נגור עליו מקודם.

לתורה זו מצורפת עוד תורה שמוהר"ן קיבל מחברים ונמצאת בחיי מוהר"ן כת"י ומדברת מענייני הנ"ל עם תוספת ביאור ושם גם מבאר שגם מבנים קטנים ובני הצדיק ותלמידיו אפשר לקבל עצה שעל ידה יומתקו הדינים ויורחב לו כו"ל. ומבאר הטעם כי הבן נמשך ממח האב דרך הכליות כמו עצה שראשיתה במח ויורדת לכליות יועצות ויוצאת בפיו. עוד מבאר שהקב"ה מרוב אהבתו לישראל מתלבש ביסורים הבאים על האדם ומסייע לו לקבלם באהבה, וצריך לשמוח בהם שהם התגלות אלוקות ולרקוד מרוב שמחה ויזכה להתגלות אלוקות עי"ז. ועי"ה השמחה הקב"ה ישמור לו את בריתו.

כל זה תורה שבכתב אבל בתורה שקבלנו בעל פה מרבי לוי יצחק בנדר ז"ל, שקיבל מרבי אברהם בן נחמן, ראה לקמן בשיחות. מבואר שלא מבעי תלמידי רבנו אלא אפילו רבנו בעצמו לא נתן עצות מפורשות עשה כך וכך אלא בכלליות באופן שהשומע ידע להתפלל ולהבין מעצמו עצה הנכונה לו, אע"פ שיש אפשרות שיטעה. עי"ש.

ליקוטי הלכות

או"ח טובה הלכה ז' אות ד' – אבל עדין יש חסד האחרון שהוא שלים יתיר – שעל-ידי החסד הזה גם הוא יכול להציל מן הענש על-ידי תשובה, וגדול החסד הזה כל כך עד שיכול להפך עונות לזכויות, וזה החסד הוא בחינת סתרי תורה, בחינת שרש תורה-שבעל-פה, כי זה עקר בחינת תורה-שבעל-פה, כי זה החסד אי אפשר לגלות כלל כי אם מפה לאן, כי תכף בשהאדם חוטא, חס ושלום, אזי השם-יתברך במסתיר פניו ממנו, כמו שכתוב (תהלים לא י"ח): "והסתרת פני, ואנכי הסתר אסתיר פני" וכו'. כי כך ראוי לו לרחקו ולהסתיר פניו ממנו על-פי דרכי משפטי התורה הקדושה שהיא מחיבת לענש את הרשע – ולרחקו ולא לקרבו, אבל באמת השם-יתברך הפך חסד הוא, ובאמת לאמתו הוא צופה לרשע וחפץ בהצדקו, על-כן גלה לצדיקים בעל פה דרכי התשובה להורות את בני ישראל איך להתנהג בתקף ההסתרה באופן שיחזרו ויתקברו לאביהם שבשמים. וזה עקר בחינת תורה-שבעל-פה שנגמרה לצדיקי הדור האמתיים, כי זה הדבר משתנה בכל דור בכל אדם ובכל זמן, כי לא כל אפיו שוין, כי כל אחד פני נשמתו וכפי קלקולו וכפי מהותו – בן צריך לנהג אותו בדרכים ועצות ישרות באופן שישוב אל ה' וירחמהו. על-כן אי אפשר לזכות לעצה שלמה כי אם על-ידי הצדיקים האמתיים שהם בחינת קדשי-קדשים, שהם ממשיכין העצה משם, מקדשי-קדשים, בבחינת "ישלח ערוך מקדש" וכו', כי העקר העזר והישועה הוא העצה השלמה באמת, כי שם בבחינת קדשי-קדשים שופע החסד העליון שהוא בחינת שכל הכולל, שהוא בחינת סתרי תורה, שמשם נמשכין כל השכליים וכל העצות שבעולם, ומשם נמתק הכל, כי העצה הוא הישועה וההמתקה, כמו שכתב רבנו ז"ל (סימן קמג) על פסוק (משלי יא. ד): "ותשועה ברב יועץ".

אהע"ז גיטין הלכה ג' טו – וטו נמצא, שעקר מצות נשואין הוא בחינת המתקת הצמצום והדין על-ידי השכל, על-ידי שמקבל מבחינת קדשי קדשים שמשם עקר ההתקשרות, כי משם עקר כח ההמתקה כנ"ל, וכל זה נעשה על-ידי רבוי הספרים דקדושה שהם תקון המחלקת, שעל-ידי-זה נתתקן העצה שצולין מעצות חלוקות, מעצת נשים, וזוכין לעצה שלמה, כמבאר בהתורה הנ"ל, כי עצה שלמה הוא בחינת המתקת הדינים, כמבאר בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (סימן קמג) על פסוק (משלי יא. ד): "ותשועה ברב יועץ", עין שם. והוא בחינת ג'ל החיוב להשאיר בנים אחריו שכל זה הוא בשביל תקון העצה, כי כלליות כל התורה נקרא בשם "עצה", כמו שכתוב (משלי יא. ד): "לי עצה ותושיה". ועל-כן התרי"ג מצוות נקראין בהר"ה הקדוש (תרי"ג) עי"ז דאורייתא, כי כל הבריאה בלה שנגברא בשביל ישראל בשביל שיקימו התורה, הכל היה בשביל שנופה להפיר אותו ויתברך, כמו שאיתא בהר"ה (בא סב): "בגין דישתמוצעין ליה, כי זה עקר

התכלית של כל התכליתין, ואי אפשר לידע ממונו יתברך בי אם על-ידי התורה, שהיא בחינת עצה, בחינת תר"ג עטין דאורייתא, בי כל התר"ג מצוות וענפיהם ופרטיהם, וכל המצוות דרפגן וכל הקדושים והמנהיגים הקדושים של ישראל בכלל ובפרט, הכל הוא בחינת עצות, לזכות לידע ולהפיר אתו יתברך, שזהו כל שבר עולם הזה, כמו שכתוב (שפי"ה, א, טו): "כי תמלא הארץ דעה לידעת את ה' וכו'".

שיחות השייך לתורה זו

בשיש"ק החדש ח"א אות קפ – הנהגת רבנו הקדוש בנתינת עצות היתה דבר פלא, פי מעולם לא נתן עצה במפרש לשואל לומר לו שיעשה כן וכך בדוקא; והגיעו הדברים ליד"י כן (שהיה איוה מעשה ולא ידוע לנו מה היה אז) ששאר פעם מוהר"ן עז ופנה לרבנו בתמיחה: "רבי, איר קענט מפקיר זיין א מענטשן?" – "רבי, הלא יכולים אתם (בהנהגה בזה) להפקיר אדם לנפשו?" וענה רבנו ואמר לו: "טאקע אזוי, טאקע אזוי" – "אכן כן, אכן כן":

וכתב שם בהערה ג' – והיה אומר רבי אברהם ב"ר נחמן על זה שמוהר"ן כינה זאת 'להפקיר אדם', כי כאשר לא יאמר הצדיק הוראה מפורשת לאדם, פעמים אשר הוא מכניסו לסכנה חלילה; ועל זה השיב לו רבינו 'אכן כן', דהיינו שאף על פי כן איננו אומר לאדם בפירוש מה לעשות, כי מוכרחים להשאיר את בחירת האדם על מכונו, ובעת שמעמידים את האדם בניסיון אזי מלמעלה לוקחים ממנו את כל המוחין ונשאר בו רק רש"מיו, ובעת שכחו מתאווים כביכול מלמעלה לראות דווקא ביגיעתו ובעבודתו של האדם עצמו, בכוחותיו הוא; וראה ביחיי מוהר"ן סימן ק"ל מה שאמר רבינו: "אני יכול לעשות מכולכם צדיקים גמורים נוראים; אבל מה יהיה אם כן, יעבוד השם יתברך בעצמו את עצמו?" – (כלומר שרצונו הוא שאנחנו בעצמנו נתייגע בכוחו ועצותיו הקדושים להשיג עבודת השם, אבל לא שהוא ייתן הכל לגמרי)". (רל"י).

וכתב שם הערה א' – וראה 'תמימי דרך' (מכתבי רבי לוי יצחק ז"ל) במכתב כ"ג: "לומר 'עשה כן' – אין זה דרך אדוננו מורנו ורבינו ז"ל; כי דרך העולם כששואל לאחד עצה מה לעשות, תיכף ומיד הוא אומר לו 'עשה כן', אבל דרך אדוננו מורנו ורבינו ז"ל אינו כן, רק אומרים לו שצריכין לצעוק הרבה להשם יתברך ונתקנו בעצה טובה מלפניך, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים יג ג): "עד אנה אשית עצות בנפשי"; וראה עוד שם במכתב ע': "אפילו אדוננו מורנו ורבינו ז"ל, בענין שנוגע בקצת מסירת נפש לא שמעו (ממנו) בפירוש מה לעשות, רק שרמו ברמיזה בעלמא"; ומעין זה ראה בגמרא בבא בתרא דף י' ע"א: "כי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי, חזא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי, עשינהו, שקל מינייהו לצדקה, פוש גבייהו שיבסר דינרי; כי מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר, נקטינהו. אמר להו רבן יוחנן בן זכאי: לא תדחלו? שיבסר דינרי גבייהו שקלינהו מינייהו. אמרי ליה: מנא ידעת? אמר להו: חלמא חזאי לכו. אמרי ליה: ואמאי לא אמרת לן ודניתבינהו? אמר להו: אמיינא, כי היכי דתעברו מצוה לשמה". (ר' ישראל הירש ז"ל).

שיש"ק ישן ח"ו אות שלד – בידיע הקפידו מאד מאד אנשי-שלומו לבלי לתת עצות להשני השואל בפעל, בקום ועשה, לאמר לו 'עשה כן וכך' וכדומה, פי אמרו ממה נפשך אם השאלה נוגעת להלכה הרי שצריך לנהג בו פנפסק בשלחן ערוך. ואם נוגע הדבר לעבודת ה' ממש גם הוא פתוב מפרש, ואם אינו מפרש אף שיה' לומר לזולת עשה כן וכך. ותמיד היו מקפידים אנשי-שלומו לשמע תחלה מה דעתו של השואל עצמו ואז היו מחוים דעתם אם גם הם סוברים פמותו או לא. ואפלו רבנו ז"ל בעצמו הקפיד בזה מאד, ועד בדי כן, שאמר לו פעם מוהר"ן ז"ל רבי וכו' אתם יכולים להפקיר את האדם? ואמר לו רבנו ז"ל אכן כן, אכן כן. וכל זה מחמת שלא רצו לקחת מהאדם את בחירתו.

עיין שיש"ק חדש ח"א אות קפא – מתוך דברי רבי אברהם בן רבי נחמן הבין רבי לוי יצחק שרבנו הקדוש לא נתן עצות פרטיות לאנשיו ולא הורה להם סדר עבודה והנהגה לכל יום ויום, וגם לא נתן להם דרכים המיוחדות להם בעבודת השם, אלא כל אחד הבין מעצמו באיזו דרך עליו לילך לפי ענינו והשגתו, וכמו רבי יודל ורבי שמאל אייזיק תלמידיו אשר בחרו מעצמם באיזו דרך לילך, ורבנו הנהיגם לפי דרכם ובחירתם, והנהגת רבנו היתה שאמר תורה לכלם פאחד, ובאמירתו הבין כל אחד מה שצריך לו לעבודתו כפי מחו והשגתו, ואף אחרי שחזר רבנו מלעמבערג, שאז לא עסק פבר בדרך הדידי דברים, פי היו נכנסים אליו ז"ל בערב ראש השנה ונתנו קווטל ויצאו, ולמחרתו בין היום הראשון של ראש השנה ליום השני היתה אומר רבנו תורה, ובתורה זו היתה נכלל כל מה שהיה נוגע לכל אחד, וכל אחד שמע בתורה את הפרטים הנצרכים אליו; וכפי המובא ביחיי מוהר"ן (סי' בט) שאחרי אמירת התורה 'חמר אסור גזלה' (ליקוטי קמא סי' טט) העוסקת בענין בנים, אמר רבנו לאחד שבקשו שיתפלל עליו שיהיו לו בנים: "איה האב שוין געזאגט א תורה" – "הלא פבר אמרתי תורה!".

וימה שנתן רבנו ז"ל לאנשיו הנהגות וצטליות עם תעניות, כמוכא ב'שיחות הר"ן' (סי' קפה) וב'יחיי מוהר"ן' (סי' תצא) – היתה זה רק במעט ענינים פרטיים ובדברים קלים אשר היו שכיחים לכל אחד ואחד לפי שרש נשמתו:

ושם הערה ז' כתב – אמנם ראה תורה קמו מעלת המקבל עצה מחכמי הדור וכו' (ומעתיק שם את כל התורה ואומר על זה) – אלא שאצל אנשי שלומנו היה כך: הם לא היו משיבים בפה מלא עצה ברורה, ואף על פי כן כבר הבינו כדת מה ואיך להתנהג; אף על פי שהם לא השיבו בבירור – אבל האדם כבר הבין – "ביי אונזערע לייט איז געווען אזוי: זיי פלעגן נישט ממש ענטפערן, אבער מען האט פארשטאנען וואס מען זאל טאן; כאטשיג זיי האבן נישט געענטפערט – אבער מען האט פארשטאנען". גם לנו אירע לא אחת שהשאלה לבדה הועילה גם אם לא השיבו כלל, כי בעצם כך שלא השיבו כבר הבננו וידענו מהו הלך מחשבתו ודעתו של הנשאל – "ס'איז פארהאנען אמאל דאס פרעגן אליין, פונעם נישט זאגן האב איה געוואוסט וואס זיין געדאנק איז". (רל"י).

פרפראות לחכמה – תורה ס"א אות ו: – ועל ידי זה אין לו עצה שלימה לעולם וכו' – רוצה לומר כי מקור העצה הוא בלב כ"ש (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש, וכשנידון במותרות אזי הטינופות של המותרות עולה אל הלב, כי המוח שהוא רחוק מבלי המאכל ועולים אליו רק אדיים ועשנים מהמאכל, על כן על ידי שנידון במותרות עולים עשנים סרוחים אל המוח ומבלבלים אותו אבל הלב שהוא סמוך אל כלי המאכל, על כן הטינופות בעצמו של המותרות עולה אל הלב ונעשה לבו מטונף כמו בית הכסא שהוא מקום עצת הנשים וכו', ואז כל עצותיו בחינת עצות נבערות (על דרך שאמר הכתוב ישעיה י"ט מ"א אך אוילים שרי צוען חכמי יועצי פרעה עצה נבערה וכו') עצת נשים, על דרך שאמרו רז"ל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם (בי"מ דנ"ט) ותוכן הכוונה בזה גם כן על דרך הנ"ל, כי כשאינו יודע איך לעשות הוא בבחינת צמצום,

והעצה הוא בחינת המתקת הצמצום הנ"ל וכמבואר לקמן בסי' קמ"ג, אבל על ידי פגם אמונת חכמים שעל ידי זה נידון במותרות, על ידי זה אינו יכול להמתיק צמצומו, ועל ידי זה אין לו עצה שלימה לעולם וכו' כנ"ל: משה איידי דנפיש זכותי

ובחיי מוהר"ן תקע"ה טוב (קלב) ראיתי מאמר אחד בשם רבנו זכרוננו לברכה מלשון החכמים והמאמר הזה נאמר פ'רשת עקב תקס"ו, ויסוד הענין כי באשר האדם צריך לעצה אזי ישאל עצה מהצדיקים או מתלמידיהם או על כל פנים מבני הצדיקים וכו' עין שם/ב, ועל ידי זה נמתקין כל הדינים וזוכה להנצל מיסורים שלא יבואו עליו כלל. ואפלו אם חס ושלום יבואו עליו היסורים זוכה על ידי זה לקבל אותם באהבה ובשמחה וזוכה לראות ההתגלות אלקות איה' שהשם יתברך מצמצם את עצמו בכיבול, ומתלבש עצמו בהם ועל ידי זה מגיע על ידי היסורים לרב טוב ולחסד גדול. גם על ידי שמחה הנ"ל זוכה לשמירת הברית שהשם יתברך בעצמו בכיבול ישמר את בריתו וכו':

עוד שם בשיש"ק ישן אות שלד – ומה שאמר רבנו ז"ל (בסוף ליקו"מ הוספות מכת"י) שמוי שרוצה לדעת מה יעשה ישאל זאת לבני הצדיקים, הפונה לעצות פלילות ולא עצות גורליות יהיו אשר יהיו. כי אם יאמר הצדיק מפרש עצה לאדם, יתבטל הבחירה של השואל ואין זה נכון. וכמו שמצינו פעם זה אצל השם יתברך כלפי הצדיק, כמבאר בתורה ק"צ, עין שם. (ועיין מזה גם בשיש"ק החדש ח"א אות קפב)

שיש"ק חדש ח"א אות קפג – תמימי דרך (מכתבי רבי לוי יצחק בנדר ז"ל) מכתב כב – פפי ששמעתי, אצל אדונינו מורנו ורבנו ז"ל ומוהר"ן ז"ל היו נזהרים בענין העצות וישאל נהנו עצה, רק היו מעוררים לתפלה; כי כל פרוי הספקות הוא רק על ידי תפלה, כמובא בהתורה מ"ט חלק א' אות ה': "אתתך גוצא – גחין ולחיש לה, שמע עצתה", עין שם/ו:

ושם הערה ט' כתב – למוהר"ן היתה קבלה מרבינו שלא לומר לזולת עובדות של 'עשה כך', רק לעורר עם עצות, לעורר עם 'הלכה' (מספרו 'ליקוטי הלכות'), לעורר על ידי שידבר עימהם, ואת השאר – משאירים על האדם לבדו. הנהגה זו ראינו גם אצל רבי אברהם ב"ר נחמן שהיה מדבר עימנו הרבה, ותו לא; עצות, לומר 'עשה כך' – לא רצו בשום פעם להתערב אצל האדם. נתנו לך עצות די והותר (בספרי רבינו ותלמידיו), וכפי שתרבה להשתמש בעצות אלו כן ייטב לך, אם תרפה מהן – אזי תחלש, ואם תרבה בהן – יהיה טוב יותר. זה דבר נפלא, מה שיש לנו הנהגה זו, כי אצל שאר בני העולם אין הדרך כך, אך אצל רבינו כך היה.!" (רל"ו):

עוד בהערה שם – וראה ב'ליקוטי הלכות' תענית ד' אות ח': "זה כלל, שבדרך שאדם רוצה לילך – מוליכין אותו (מכות י:), וכמו ששואלים את הצדיק – כן הוא משיב, ומוזה באים כל העצות המקולקלות, שנדמה לו שמאת ה' הם, או שהצדיק יעץ לו כך, ובאמת הכל ממנו בעצמו, כמו שכתוב (משלי יט ג) 'איוולת אדם תסלף דרכו וכו'', שדרשו רבותינו ז"ל (תענית ט). מקרא זה על השבטים שפגמו בעצה כנ"ל. על כן מי שרוצה לחוס על עצמו באמת צריך לבקש מאוד בתחנונים רבים את השם יתברך ואת הצדיקי אמת, שישומו לבם היטב על מה שנעשה עימו, באופן שייתנו לו עצה אמיתית ונצחית שיצליח על ידה לנצח באמת". ראה עוד שם שחיטה ה' אות ג'; ובעלים לתרופה' במכתב מאור ליום ג' שמות שנת תקצ"ח: "ואם אין יודעים שום עצה – צריכין להמתין ולחכות לישועתו יתברך שיאיר עליו עצה שלימה אמיתית; ועל כל פנים צריכין לידע שעצות העולם הם שקר וכזב, כי נאחו בהם וזהמת הנחש וכו', ועיקר הקלקול של רוב העולם הוא מה שחוטפים עצתם במהרה, שעל זה נאמר (איוב ה יג) "עצת נפתלים נמהרה", כי לעצה האמיתית צריכים לחכות הרבה לזכות אליה, כמו שזעק דוד (תהלים יג ג) 'עד אנה אשית עצות בנפשי וכו'; וזהו 'מיהרו שכחו מעשיו ולא חיכו לעצתו וכו' (שם קו יג). עצות ההמון רובם מקולקלים, ואם עדיין לא זכינו בשלימות לעצות האמיתיות שעל ידם נשוב להשם יתברך באמת – על כל פנים אנו יודעים שצריכין להמתין ולחכות להם, ולהתפלל הרבה להשם יתברך על זה בכל יום, שיתקנו בעצה טובה, ובעצתו ינחנו וכו', עד ישקוף וירא ה' משמים וכו' וכו'".

שיש"ק חדש ח"א אות קפב הערה ח. וראה להלן בחלק ב' סימן תרס"א המעשה משאלתו של רבי יצחק למוהר"ן אביו בענין בחירת עבודה משלוש סוגי עבודות, וכי לא גילה לו מוהר"ן את דעתו האמיתית, שרצונו שלא יעבוד כלל. (רל"ו).

בספר המידות – ערך עצה א. אל תשאל עצה אלא ממי שידוע סתרי תורה:

שיש"ק ישן ח"ב סימן תרמח – כשאחד שאל עצה ממוהר"ן שוב ושוב, ענה לו אין לי עצה לעצמי אם לאכול עוד כף מהאוכל, ואתה רוצה שאענה לך מיד. וקצת בשינוי לשון הובא בשיש"ק חדש ח"א סימן קפד

ח"מ סימן ת"ו ושיחות הר"ן יד שעצה של מסירות נפש הצדיק אומר לא לעשות אע"פ שרוצה שיעשו.

בחיי מוהר"ן סימן ת"ל שרבינו נתן עצות מפורשות אבל רק לא ציווה שמוכרח לקיימן אלא רק כמייעץ (הובא גם בשיש"ק ח"ג תקל).

שיחות מוהר"ן – אות רנה – קל יותר לתן עצה לאחר, מלעצמו. כי כשהאדם בעצמו צריך לעצה קשה לו מאד. כי בתחלה חושב מחשבות ויש לו כמה סברות והוכחות שצריך לעשות ולהתנהג כך. ואחר כך כשנגמר בדעתו דרך זה, בתוך כך חוזר ועולה במחשבתו סברא אחרת. ובזה חוזר וסותר כל דרך העצה וההנהגה ראשונה שהיה בדעתו. ויש לו הוכחות וסברות רבות להפך ממש. אשרי הזוכה לעצה שלמה ונכונה מהשם יתברך באופן שלא יאבד עולמו בחנם חס ושלום:

בברסלב נהגו שלא לתת עצה לאחרים אפילו רבנו נזהר בזה אלא שרבנו רק לא רצה לבטל את הבחירה מהאדם. אבל ממוהר"ן והלאה לא נתנו עצה אלא הדרכה לפי רבינו ועיקר העצה להתפלל. וכנ"ל בשיש"ק ח"ו אות של"ד. ועיין בטעם זקנים היה עם רבי לוי יצחק (טעם זקנים לשה"ק ח"ו עמ' י') ושם הוסיף מדברים כאלה יכולים להיות מפרסם של שקר, זה שואל וזה עונה וכו'. ועיין תמימי דרך (מכתבים של רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל) מכתב כב ד"ה לא ידעתי מה להשיבך. ושם כג ד"ה עם כל זה לומר לו עשה כך. ושם קי"ח ירא אני מאד לתת עצה לו היאך להתנהג רק שירבה בתפלה

³ ראה שם שהמעתיק שינה הרבה מהכתוב שם. כי שם כתוב לשאול מבנים קטנים ומבני הצדיק ומתלמידי הצדיק, ונראה כיון שזה קשה להבנה וגם לא נהגו כך, לכן שינה. אלא שבאמת גם מה שכן העתיק לא נהגו כמבואר בשיש"ק חדש הנ"ל.

בפרט בזמן חצות. גם עיין דבורי אמונה ח"ב יח. עוד עי"ש קלב ד"ה ידידי היקר. ועיין בקוראי שמו (מכתבים של רבי שמואל שפירא זצ"ל) מכתב לא. ועיין אמונת אומן מכתב לג (מר' ישראל היילפערין שנת תרע) ד"ה כך קבלתי מרבי המובהק מוה"ר משה ברסלבר ז"ל שלזכות לעצה אמיתי צריכין מקודם לצעוק הרבה הרבה מעומקא דלבא בבחי' צעק לבם וכו' ותקנינו בעצה טובה מלפניך, ואחר הצעקה צריכין להביט על ההשגחה וכו'.

עד כאן השיחות

קושיות

- א. ואינו יודע איך לעשות – צ"ע ומה לעשות הוא כן יודע? עיין בסוף התורה בתורה כת"י מחיי מוהר"ן השייך לתורה זו שם לשון רבנו ולא יודע מה לעשות וצ"ע.
- ב. מעלת המקבל עצה מחכמי הדור – צ"ע הרי נהגו בברסלב שלא לתת עצה, כנ"ל בשיחות משמע מצד החסרון במייעץ. ורבי לוי יצחק גם אמר שחושש שעי"ז נעשה מפרסם של שקר?
- ג. תשועה ברוב יועץ אלא שהצדיק נפיש זכותיה נידון כרבים וצ"ע, מה לי אחד ומה לי רבים העיקר שהעצה תהיה נכונה. הרי עצת הצדיק כולו זרע אמת כי בטל ממנו לגמרי זהמת הנחש (כמבואר בתורה ז' אות ג') ועיין תורה סא שהמתקת כל הצמצומים היא בשכל הכולל והוא בחי' אבן השתיה ושם אחיות הצדיק. ועיין תורה קצב שדבור היוצא מהצדיק הוא בלא שום תערובת ואין יקר ממנו עד שאפילו מילי דעלמא שלו יקר מדברי תורה של צדיק אחר. ומדוע כאן רבנו תולה זאת ברבוי זכויותיו?
- ד. וצ"ע האם כל מי שיש לו הרבה זכויות עצתו נכונה, הרי צריך לזה רוח הקדש כמבואר בספר המדות ערך עצה א. אל תשאל עצה אלא ממי שידוע סתרי תורה: ועל זה אנו מבקשים ג"פ ביום בשמונה עשרה השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה¹, דהיינו בעלי רוח הקדש.
- ה. "תשועה ברוב יועץ" אלא שהצדיק נפיש זכותיה נידון כרבים – צ"ע כתוב (דברי הימים א כז ג) ואחיתופל יועץ למלך. וכן (שמואל ב פרק טז כג) וְעֵצַת אַחִיתּוֹפֵל אֲשֶׁר יָעַץ בְּיָמֵים הָהֵם כְּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בְּדָבַר הָאֱלֹהִים בֵּן פֶּלַעַת אַחִיתּוֹפֵל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם: כמו ששואל באורים ותומים (מלבי"ם שם ובשו"ת רשב"א א' מח שתחילה שאלו את אחיתופל ואח"כ מוצאים כדבריו בתשובת האורים ותומים) אע"פ שהגמרא מעידה עליו שלא היה לו יראת שמים. נמצא לפ"ז שלתת עצה נכונה צריך חכמה ולא זכויות.
- ו. צ"ע שרבנו פותח את התורה במעלת המקבל עצה מחכמי הדור. ואח"כ מביא את הפסוק תשועה ברוב יועץ ומבאר שהצדיק הוא רוב יועץ. וצ"ע האם כוונתו שמהצדיק יש לבקש רק מאחד הגדול ביותר, אבל מחכמי הדור טוב לשמוע מהרבה? וצ"ע ראה ספר המדות² שכשהולך מרב לרב הוא בסכנה ליפול מאמונת היחוד. וכן הלכה אם שאל רב אחד לא ישאל עוד רב אלא אם יודיע לו שכבר שאל.
- ז. תשועה ברוב יועץ – צ"ע כי אמונה מושכת ישועה כידוע, ואם מתייעץ עם עוד חכם, נמצא שלא מאמין וסומך על החכם הראשון לגמרי, וגם לא על השני לגמרי, ואיך תבוא ישועתו ברוב יועץ. דבשלמא מלך יש לו יועצים תחתיו ודנים בכל עצה כמו בסוגיא מכל צדדיה, והמלך מחליט מה לקבל. אבל המקבל עצה מחכם אינו שווה לו שיכול לדון עמו, אלא צריך לקבלה מתוך שמבין שהוא חכם ומנוסה ממנו.

¹ ראה ישמח משה סוף פרשת דברים (דף צא). הקדמה אחת. דהשופטים הראשונים היו תלמידי חכמים גדולים מאד, והיה התורה קבוע בפיהם ובלבם כמ"ש (ישעיה נא ז) עם תורתם בלבם. ונקדים עוד, דיש דורשי רשומות כמבואר כמה פעמים בש"ס, והיינו דורשי רמזים נעלמים ונפלאים. ונקדים מה שפירשו הקדמונים בפרשת בלק (במדבר כד יד) לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. דמה ענין עצה לזה, הלא אין זה עצה, רק נבואות ולא עצה, ובאמת לא נאמר אחר זה שם כלום. ופירשו איעצך לאו לשון עצה, רק לשון רמז כמו איעצה עליך עיני (תהלים לב ח), כלומר שאמר לבלק ארמו לך אשר יעשה וכו'. ועל פי זה מבואר, דכעת נאמר נדחה קראו לך, דהיינו שקורין לך עיר הנדחת הואיל ודורש אין לה כנ"ל, על זה נאמר ואשיבה שופטיך כבראשונה, היינו כמו שופטים הראשונים כנ"ל, ויועצך היינו דורשי רשומות כבתחלה, אם כן יתכן אצלם דרוש וקבל שכר, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק ולא נידחה ועיר הנדחת ח"ו, והבן זה כי נכון הוא בס"ד, (דבלא זה קשה מה הוא ויועצך כבתחילה, הלא אין צריך ליועצים רק בעת שמתנהג בטבע, אז ותשועה ברוב יועץ (משלי יא יד). מה שאין כן כשהקב"ה השגחתו ויכלתו בלי כסוי טבע, אין מבואר לחכמה ועצה, היתכן מאנשי עצה שיתנו עצה לכבוש עיר ביצורה של שבע חומות, ופתיה של כל חומה כרומה ואנשי חיל סביבה, על ידי שיקיפו בשופר ויתקעו, הלא ילעגו למו, וזבה נכבשה ויריחו ומה צורך ליועצים. ואף שאצל עי נעשה קצת תחבולה, הלא היה על פי דבור ולא על פי יועצים כמבואר בפסוק (יהושע ח א). והטעם היה רק משום משגיא לגוים ויאבדם (איוב יב כג), או משום שחטאו קודם, היה צריך לכסוי טבע. ועיין מ"ש הרב בשם מהר"י בי רב זצוק"ל לפרש הפסוקים ביהושע סי' ט' (ט א-ד) ויהי כשמוע כל המלכים וכו', (יהושע ט ג) ויושבי גבעון שמעו וכו' (יהושע ט ד) ויעשו גם הם בערמה וכו', והוא פירוש מתוק. ואם כן לעתיד שיתגלה כבוד ה' לעין כל, מה צריך ליועצים. וכן קשה מאד על תפילתנו בשמונה עשרה ויועצנו כבתחלה, דהלא בקשה זו על העתיד ולמה זה. ולפי מ"ש אתי שפיר התפלה, שיתגלה אור התורה ויבינו רמזי התורה ומלאה הארץ דעה, והבן):

² ספר המדות ערך לימוד ח"ב אות ז. כשהולך מרב לרב, אז צריך לחזק אמונתו באחדות השם יתברך, כי הלמוד מהרבה מלמדים מוזק לאמונת היחוד. וכן הרב שיש לו אמונת היחוד, הוא יכול להאיר לכל תלמיד ותלמיד כפי כחו, וכל תלמיד אינו שומע אלא מה שצריך לו ולא יותר:

- ח. א-ל הוא חסד - צ"ע כי אל פירושו כח כמ"ש "יש לאל ידי לעשות", ועל כן השם אלקים הוא רבוי של שם א-ל, כי רומזו לבעל הכוחות כולם, והוא שם ששל דיין. האם כח אחד הוא חסד וכוחות רבים הם דיין?
- ט. אם מקבל עצה מהצדיק אע"פ שלא עלתה לו יפה. ובהמשך אומר אם לא מקבל עצה מהצדיק אפשר שתגיע לו רעה בלי גז"ד. משמע שגם כשמקבל עצה מהצדיק ולא עלה יפה הכוונה שתבוא לו רעה אלא שהיא מזה. וצ"ע הרי מפי עליון לא תצא הרעות.
- י. אך אם לא היה מקבל עצת הצדיק, היה אפשר שתגיע לו רעה בלי גז"ד של מעלה - צ"ע הרי אין ייסורים בלא עוון?

הקדמה

מעלת קבלת עצה מצדיקים, מבואר כאן בקיצור ובאריכות יותר עם תוספת המעלה לקבל גם מבני הצדיקים נמצא בתורה שנמצא בכת"י של חיי מוהר"ן ונדפס לראשונה במהדורא טו שנת תשכט בסוף הספר. ראה לקמן בסוף הביאור.

עניין עצת הצדיק האמת שכולה זרע אמת והמקיים אותה נחקק בו אמת שע"ז זוכה לאמונה שלימה מבואר בתורה ז'. גם ראה תורה קצב

כאן בתורה שלנו, קמג, מדבר מעניין המתקת הדין שנעשה ע"י עצת הצדיק. כי כשאדם חסר עצה אזי הוא בדינים שלא יודע איך או מה לעשות וע"י שמקבל עצה מהצדיק ועצה היא תמצית החכמה, ממנה נמשכים החסדים שממתיקים את הדין.

רבנו מביא את הפסוק "תשועה ברוב יועץ" ומפרש שצדיק כיון שזכותו גדולה על כן נידון כרבים. משמע מרבנו שבאמת הפסוק מתפרש כפשוטו שצריך עצת רבים, אלא שהצדיק כולל את כולם, כיון שיש לו הרבה זכויות. ואולי הכוונה שבגלל רוב זכויותיו הקב"ה שם בפיו עצה נכונה המתאימה לכל אחד. וצ"ע כי בפשטות כל רב הקב"ה שולח עצות לאנשיו דרכו. ומה נוסף ע"י רוב הזכויות של הצדיק.

ונ"ל כי ידוע וכו"פ שמענו שלפעמים דרשן אומר דברים שלא התכוון לומר ואח"כ בא אחד מהציבור ואומר לו שדווקא דבורים אלה היו בדיוק בשבילו עצה למיצר שלו. ומוזכים ע"י זכאי.

*

עד כאן ההקדמה

*

תורה קמג [1]

מעלת המקבל עצה מחכמי הדור, כי הוא המתקת הדינים. כי כשצריך לעצה, ואינו

יודע איך לעשות, אזי לבד ממה שחשך לו כיון שלא יודע לשית עצה לנפשו היא גם בחי' צמצום כי נתצמצם שכלו ואינו יודע איך לעשו' והוא בחי' דינים כידוע שדינים הם מוחין דקטנות [1] וצ"ע. וע"י שהחכם נותן לו עצה, הוא מרחיב לו, ומאיר בו חכמתו. משמע תחילה מרחיב לבו בבינה ונעשה לבו כלי לקבל את החכמה המלובשת בעצה. (כי כל עצה היא תמצית החכמה כדלקמן כליות/ט יועצות)

וזה החכמה היא בחי' חסדים, כי חסד הוא נהירו דחכמתא, כ"ש בזוה"ק (לך לך ד' צד ע"א) ו' אל נהירו דחכמתא, נמצא שעצת החכם היא תמצית החכמה שממנה נמשכים החסדים שממתיקים את הדין.

^ה ואולי זה שייך לסוגיא אם להבין שיעור או לומר מה שבא בפיו, שאע"פ שרבנו אמר להבין י"א שלא דווקא ואולי החילוק אם אומר שיעור לבאר איזה סוגיא אזי בוודאי יבין מקודם, אבל כשאומר דברי מוסר וחיוק אזי לא יבין כדי שה' ישלח בפיו מה שהקהל צריך לשמוע.

¹ עיין חיי מוהר"ן סימן תקעה שטאמר כעין זה נאמר בפרשת עקב שנת תקסו וזו לשון החברים ונדפס בחוספת תורות בסוף הלקוטי מוהר"ן מהדור' תשכט אח"י החספת סכ"ז רבינו.

¹ עיין לעיל תורה ער מוחין דקטנות בשם עיקר אחיות הדין ובתורה סא בלשון מוהר"ן שם עה"פ כעס בחוק כסילים

^ה עיין תורה כא ועל כן החוליה הוא פֶּעֶסָן, מִחֲמַת שְׁאָז הוא בְּדִינִים, פִּי דִינִים שׁוֹרִים עָלָיו, וְדִינִים הֵם מִחִין דְּקִטְנוּת, וְעַל כֵּן הוּא בְּכַעַס.

^ה תורה עד - פִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי דִינִים, פִּי יֵשׁ דִּינָא דְּמִסְאָבָא, בְּחִינַת נְחֹשׁ הַטִּיל וְהָמָא בְּחִוָּה. וְיֵשׁ דִּינָא קְדִישָׁא, בְּחִינַת: "אֵת אֲשֶׁר יִאָהֵב ה' יוֹכִיחַ".זֶה הַדִּין הוּא בְּחִינַת דִּינָא קְדִישָׁא. רַק שֶׁהוּא בְּחִינַת מִחִין דְּקִטְנוּת, שְׁמִשְׁם עֲקָר אֲחִיזַת הַדִּין פִּי־דוּע:

^ט כִּי כְלִיּוֹת תִּפְקִידֵן לְבַרֵּר אֶת הַנּוֹזְלִים שְׂבָאִים לְגוֹף וְלַהֲפָרִיד אֶת הַפְּסוּלֹת וְלִיקַח אֶת הַטּוֹב אֶל הַדָּם. (וְהָכִי נִמִּי בְּרוּחָנוֹת מִבְּרִירוֹת אֶת בְּחִי' נוֹזֵלִין מִן לְבָנֵן, לְעֵצָה נְכוֹנָה שִׁיגְלָה בְּפִיו)

^י זוהר לך לך דף צד. - תו תְּנִינָן עוֹד לַמְּדוּ מִשְׁכַּח מִנְּשָׂרֵי אֱלוֹהִי הִכִּי הוּא הַסָּס אֱלוֹהִי הוּא הוּא נוֹטְרִיקוֹן א"ל נְהִירו דְּחִכְמָתָא א"ל הוּא הַאֲרֵת הַחֲכָמָה שֶׁמִּמֶּנָּה נִמְשָׁכִים הַחֲסִדִּים, ו' דְּכַר ה' נִוְקְבָא אֹתוֹ ו' הוּא הַזִּכֵּר וְאוֹת ה' הוּא הַגְּבֻהָ וְהֵיטוּ וּז"ו, אֲשֶׁתִּתְּפוּ בְּחִדָּא אֱלוֹהִי אֲקָרִי כְּשֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים יַחַד נִקְרָאִים אֱלוֹהִי, כִּי שָׁפַע הַחֲסֵד עַל א"ל הַעֲלִיּוֹן שְׂהוּא הַחֲכָמָה יוֹרָא לְחַזֵּר ו' עִם ה' הַסָּס כוֹר וּז"ו, וְנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא מֵהָאִי אֲתָר אֲתָאֲחַדְתָּ הַשְּׂמָה הַקְּלוּשָׁה מִהַחֲסֵד נִמְשָׁכָה וְנִלְחָחַת בְּגוֹף הַאֲדָם, וְכָלָא תְּלִיא בְּהָאִי אֵת וְכַל עֲנִין הַמְּשַׁכֵּת הַשְּׂפַע מִהַחֲסֵד תְּלוּי כְּלוֹת כְּלִיּוֹת קוּלָּה, וְעַל דָּא כְּתִיב וּמִבְּשָׂרֵי אֲחִוָּה אֱלוֹהִי

כי השם א-ל הוא שם של חסד וכתוב (תהלי' נב) /א/ חסד אל כל היום [ב] פשוטו של מקרא שהקב"ה משגיח במדת החסד על האדם כל היום. אמנם נרמז כאן ששם א-ל הוא שם של מדת החסד/א/ : וכן ידוע שהספירות מתחלקות לג' קוין ימין שמאל ואמצע, ובקו הימין נמצא החכמה ותחתיו החסד ותחתיו הנצח.

גם כתיב (משלי יא) /ד/ /טו/ /טו/ תשועה ברוב יועץ [ו] /י/ /י/ בפשטות הכונה שלישועה צריך יועצים רבים/ט, אבל יש מבארים שהכוונה ליועץ אחד אבל הגדול ביותר. וכן רמזו בפסוק דכתיב "ברב" חסר ו'. ורבנו

ע"י שמירת הברית שבצדדי אחזה את שם אלו"ה הכולל הארת חסד א"ל של חכמה עם כוד ז"ו, ר"ל שאקבל מהם שפע החסד, דא שלימויתא דכלא ענין שמירת הברית הוא שלמות הכל, ואמר ממשרי ממש פירוש מהאי את ממש משמירת אות הברית ממש, ועל דא זכאין אנון ישראל קדישין דאחידין ביה בקדשא בריך הוא ועל כן אשריהם ישראל הקדושים שהם נאחזים בהקב"ה על ידי שגשמים בשמו כבוד המילה והפריעה, זכאין אנון בעלמא דין ובעלמא דאיתי אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא, עלייהו כתיב ואתם הדבקים ביהו"ה וגו' ולפי שהם דקיים בה' ממש, בגין כך חיים כלכם היום לכן אתם נקראים חיים בהיותכם נאחזים בחי העולמים. (במ"ה ו"ב ומפ"ש)

א תהילים פרק נב (ג) מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום:

רש"י - (ג) מה תתהלל - ותתפאר ברעה שאתה עושה אתה הגבור בתורה. חסד אל כל היום - להציל את הנרדף על ירך, ד"א חסד אל כל היום אילו לא נתן לי אחימלך לחם מדומה אתה שאמות בערב, יש חסד בהקב"ה על ישראל כל היום ואם לא נתן לי יתנו לי אחרים:

^ב וזה צו ל:

רבנו מזכיר עניין כ"פ וכן מובא בספרי חסידות, ומקורו בזהר צו ל: שם מקשה עה"פ א-ל זועם בכל יום, הרי שם א-ל הוא חסד בכל מקום. ומתרחץ רבי חזקיה שהרשעים מהפכין אותו לדין והקשה רבי יהודה מהפסוק א-ל גבור, ותרץ רשב"י שא-ל זועם הכוונה שהחסד זועם בדין המתעורר בכל יום ומבטלו.

זהר צו דף ל: - השתא אית למימר עתה יש להקשות ולומר הא תנינן ואתערין חברייא הרי למדנו והעירו החכמים, כי א"ל בכל אתר חסד הוא כי השם א"ל בכל מקום הוא חסד, כמה דאית אמר כמו שנאמר הא"ל הגדול וגדול הוא חסד, ודא נהירו דחכמה עלאה וזהו הארת חכמה העליונה, כי החסד מאיר ומתפשט מלך המוחין לחכמה, ואין לאוי שיהיה בשם זה שום דין כלל, ואת אמרת ואל זועם בכל יום ואך אתה אומר ששם א"ל זועם בכל יום, שביק קרא כל אליון שמעון ואחיד בהאי עוז הכתוב כל השמות שהם מורים על הדין כמו שם אלה"ם, ונקט שם א"ל שהוא מורה על החסד, ואם תמלא לומר שהכי קאמר, שהקב"ה הגדול א"ל הוא זועם בכל יום על ידי מלת הזעם אי הכי לא קיימין מיילי אם כן אי אפשר לעמוד על השמות שבדברי הכתובים, ולעולם לא תוכל להכריח בשום שם משמות הקדושים לחיזה מדה שייך לפי ענין הכתוב, כי תמיד תוכל לפרש בדרך הזה, ונמצא אתה הורס את כל היסוד של ידיעת השמות, לכן מוכרח לפרש שאותו השם הנזכר בחיזה ענין, הוא הפועל בצדקה ההיא שבו עוסק הכתוב, ועוד קשה דכתיב א"ל גבור הרי גם כאן כתוב שם א"ל אלל גבורה, אם כן או נוקים ליה דינא או נוקים ליה רחמי או נעמיד שם א"ל בדין, או נעמיד לו ברחמים.

ומתוך רבי חזקיה אלא הכי שמענא חלף כד שמעתי, כי חייביא מהפכי רחמי לדינא הרשעים מהפכים את מלת הרחמים שיהיה מלת הדין גובר בה, דלית לך בכל אינון כתיבין עלאין דמלכא קדישא כי אין לך בכל ספירות העליונות של המלך הקדוש, דלא פליגין רחמי בדינא ודינא ברחמי שאינו כלולים הרחמים בדין והדין ברחמים, וחייביא מהפכי רחמי לדינא והרשעים מהפכים הרחמים לדין, ולכן אף על פי שהשם א"ל הוא חסד, אבל הרשעים מהפכים אותו לדין, כי אם הרשע יגביר את הדין בעונותיו הרי פועל עליו את בחי' דין שצדקתה הספירה שפגם בה, כי אז החסד נעלם ומסתלק משם, והרי השם א"ל שבחסד מלך הדין שבו פועל את הדין על הרשע, הגם ששם א"ל הוא חסד ופועל חסד בדרך כלל.

אמר ליה רבי יהודה לרבי חזקיה, שפיר יפה אמרת ותילת בהוא דכתיב א"ל גבור זהו שכתוב א"ל גבור, שפירושו ששענה גבור בדין על ידי הרשעים, אלא מ"ש א"ל זועם בכל יום מהו מה תפרש בו, כי אי אפשר לפרש שבכל יום הרשעים מהפכים את שם א"ל להיות זועם, ועוד אף נאמר דהא בכל יומא ויומא קיימא דינא כי בכל יום ויום העולם עומד בדין, בין דבני עולמא זכאין בין דלא זכאין בין שבני העולם הם לדיקים בין שאינם לדיקים, ודאי אי אפשר לומר כן, לא הוה בדידי לא היה צדו מה להשיב.

לכן אתו שאילו ליה לרבי שמעון צדו שיהיה לרבי שמעון ושאלו ממנו, אמר לון אמר להם לפי פשט הפשט, ודאי א"ל זועם בכל יום פירושו שהעולם מתנהג בדין, ושם א"ל תלוי כפי הנהגת העולם, והא אוקמוה חברייא והרי ביארו החכמים, כי לזמנין הוא דינא כי השם א"ל לפעמים הוא דין, לזמנין הוא (דף לא ע"א) רחמי ולפעמים השם א"ל הוא רחמים, ומפרש אי זכאין בני עולמא הא א"ל קיימא והוא חסד אם זוכים בני העולם הרי השם א"ל עומד ופועל חסד בעולם, ואי לא זכאין הא א"ל קיימא ואקרי גבור ואם בני העולם אינם זוכים אז השם א"ל עומד ונקרא גבור ופועל דין בעולם, ועל דא קיימא בכל יומא ולכן עומד השם א"ל בכל יום, כי בכל יום יש זכאים ויש שאינם זכאים, לזכאים ממשך חסד, ולשאינם זכאים ממשך דין.

אבל מלה שפיר הוא אבל הדבר יותר יפה ועוב לפרש, כי א"ל בכל אתר נהירו דחכמתא עלאה הוא השם א"ל בכל מקום הוא הארת חכמה העליונה והוא חסד גמור, ושם זה אינו מתהפך לדין לעולם, וקיימא בקיימיה בכל יומא ועומד בקיום החסד בכל יום, דכתיב חסד א"ל כל היום פי' במשך כל היום מתעוררת מלת החסד, ואלמלא דהאי א"ל אתער בעלמא ואם לא השם א"ל הזה מתעורר בעולם, לא יכיל עלמא למיקם אפילו שעתא חדא לא היה יכול העולם לעמוד אפילו שעה אחת, מקמי דיגין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא מחמת דינים החזקים המתעוררים בעולם בכל יום.

חדא הוא דכתיב זהו שכתוב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם פי' הקיום של תולדות שמים וארץ הוא בהבראם, כלומר אל תקרי בהבראם אלא באברהם כי אוחותיהם שוות, והיינו באתעויתא דאברהם קיימי נכח התעוררות של מלת החסד של אברהם עומדים השמים והארץ, וכד אתער אברהם בעלמא וכמתעורר מלת החסד של אברהם בעולם, אז כל אינון דיגין דמשתכחי בכל יומא ויומא כל אותם הדינים הגמלאים בכל יום ויום, דחי להו לבר ולא קיימין קמייה דוחה אותם לחוץ ואינם עומדים לפניו.

חדא הוא דכתיב זהו שכתוב ואל זועם בכל יום ומפרש נזעם שנתעורר צדעם על ידי אחרים, או נזעם שהוא זועם מעלמו בכל יום, לא כתיב, אלא זועם שפירושו בכל יומא ויומא דדינא אשתכח, דחי לון לבר בכל יום ויום שנמצא לדין בעולם, השם א"ל דוחה אותם לחוץ, ור"ל שגוער בצדעו הדינים בכל יום ומבטלו, וקיימא הוא ומבסם עלמא והוא עומד ומבסם וממתיק את דיני העולם, חדא הוא דכתיב זהו שכתוב יומם יצוה יהו"ה חסדו הממתיק את הדינים, ואלמלא האי ואם לא התעוררות החסד בעולם, לא יכיל עלמא למיקם אפילו רגעא חדא לא היה העולם יכול להתקיים אפילו רגע אחד מחמת התגברות הדינים, ועל דא פלא קיימי בגיגיה דאברהם ועל כן כל העולם קיים בשביל התעוררות החסד של אברהם.

מ' משלי פרק יא (ד) באין תחבולות יפל עם ותשועה ברב יועץ:

מלבי"ם - (ד) באין תחבולות יפול עם - ולקמן (כ' י"ח) מחשבות בעצה תכון ובתחבולות עשה מלחמה, כי יש הבדל בין מחשבה ובין עצה, שהעצה היא ההסכמה שמסכים בתבונתו, איזה דרך יבחר, שבמחשבה חושב כל צדדי האפשר והמחשבות הם רבות, ואחר שבורר לו אחת מבין כולם נקרא הסכמה זו עצה, כמ"ש רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, ו"ש מחשבות בעצה תכון, שכל שלא הסכים אל עצה חלוטה ינוע כקצף על פני משברי המחשבות, ואם הסכים על עצה חלוטה מבין כל המחשבות שעלו בלבו או מצא כן

ובסיס, וזה רק בכל עניני העולם כמו שחושב ומיעץ מה יסחור ובמה ישתכר וכדומה, אבל במלחמה אין די בעצה לבד כי גם האויב י"ל עצה והסכמה, ואולי לא תועיל עצתו נגד עצת האויב, וכמו שהשיב חושי הארכי על עצת אחיתופל, וצריך תחבולה, שגדר התחבולה הוא קשר של עצות רבות, שקושר חבל בחבל סבות ומסובבים, עד שבכל אופן שיפנה האויב ימצא עצה מוכנת כנגדו, והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו נגד עצת האויב, וע"כ בתחבולות עשה מלחמה, ואמר פה באין תחבולות יפל עם – שמדבר ג"כ על עת מלחמה, ולפי"ו למלחמה צריך יועצים רבים, שכ"א ימציא עצה אחרת, כי כל עצה ועצה יש לה מקום במלחמה, שלפעמים אם עצה זו לא תצליח נגד האויב יפנה אל העצה השנייה, וזה שכתוב ותשועה ברוב יועץ – ודבר זה משל על מלחמה אחרת פנימית נגד האויב הפנימי, ובא שנית לקמן סימן כ"ד ושם דבר על המלחמה הפנימית כמו שית' שם:

^ט פסוק יד ובמשלי כד ו'

^{טו} משלי פרק כד (ה) גָּבַר חֶכֶם בְּעוֹז וְאִישׁ דַּעַת מֵאֲמֵץ כַּחַ: (ו) כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ מִלְחָמָה וְתִשְׁוֶעָה בְּרַב יוֹעֵץ:

רבנו יונה – ... ותשועה ברוב יועץ. לשון תשועה יבוא על ענין צרה ונפילה, וברב יועצים תמצא דרך להצלה מן הצרה ומן התלאות המוצאות אשר לא הקדים איש מחשבה להשמר מהם, וזהו מה שאמר למעלה "ואיש דעת מאמץ כח" כי אחרי התלאה והכשולן ימצא דרך להצלה. ומקרא זה יבאר את העליון. וזה קשר הענין. ואיש דעת מאמץ כח הנכשלים ואשר מצאתם הצרה, כי אמנם בתחבולות תעשה לך מלחמה, והיא חכמת הנבונים, אבל תשועה מן הצרה שהגיע ומן התלאה המוצאת ברוב יועץ. והנה איש דעת במקום רוב יועץ כי הוא כולל הדעת, על כן יאמץ כח בעת צרה וכשולן. וענין תשועה וענין מאמץ כח אחד הוא. והנה הזכיר בענין הגבורה מעלת החכם ומעלת איש דעת ומעלת הנבון, והוא קונה התחבולות, כאשר הזכיר בענין העושר מעלת החכמה והתבונה והדעת, כמו שפירשתי. ואם נפרש אלו הפסוקים על דרך משל יש לפרש ענינם כן. "גבר חכם בעוז", כענין שנאמר "ומושל ברוחו מלוכד עיר" (טז, לב), ואיש דעת מאמץ כח אחרים, כי יתחכם לטבעם ויצרם ויורם בדרך התשובה, וילמדם להתחכם ליצרם. כי איש דעת משער ואומד הדעות, הפך מן הענין שכתב (ו) רשע לא יבין דעת" (יט, ז). "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה" להנצל מן היצר בהתגברות, ותשועה מן החטא ברוב יועץ, למצוא דרך תשובה שלמה להתרצות בה אל השי"ת:

מלבי"ם – (ו) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ותשועה ברוב יועץ – כבר הזכרתי (למעלה י"ב י"ד) שלמלחמה אין די בעצה אחת לבד כי גם האויב יש לו עצה, וצריך תחבולה שהוא קישור עצות רבות זאח"ז, שנגד כל עצה שיעמיד האויב יהיה לו עצה אחרת כנגדו, ולכן למלחמה צריך יועצים הרבה שכל אחד יעמיד עצה אחרת, כי כל מיני העצות כולם צריכים, וזה לקח למשל אל מלחמת הנפש עם אויביו, שלא תנצח בכח החכמה לבד, שהוא יועץ אחד מיוחד, כי גם האויב בא בעצות המתנגדים לעצת החכמה, וצריך שיתקבצו כל יועצי הנפש שהיא החכמה והבינה והדעת, שבכח הדעת שהשיג הכל בידיעה ברורה יעמיד תחבולות וקישור עצות נגד עצת התאוה והיצר, ואז יאמץ כח:

^{טז} ענין אבות ב' / ט' מרבה עצה מרבה תבונה וע"ש מן אבות לרשב"ץ ט"ש עה"פ במשלי טו כב ...וברוב יועצים תקום, אין תבונה רבוי יועצים שהרי כתוב בפסוק ארץ רבים שריה, אלא תבונה גדולה ויועצים.

^{יז} אבות פרק ב' משנה ז' – הוא ה"ה אומר, מְרַבָּה בְשֵׁר, מְרַבָּה רְמָה, מְרַבָּה נְכֻסִים, מְרַבָּה דְאָגָה. מְרַבָּה נְשִׁים, מְרַבָּה כְּשָׁפִים. מְרַבָּה שְׁפָחוֹת, מְרַבָּה זְמָה. מְרַבָּה עֲבָדִים, מְרַבָּה גֹל. מְרַבָּה תוֹרָה, מְרַבָּה חַיִּים. מְרַבָּה יְשִׁיבָה, מְרַבָּה חֲכָמָה. מְרַבָּה עֲצָה, מְרַבָּה תְבוּנָה..... ר"ע מברטנורא – מְרַבָּה עֲצָה. מִי שְׁמַרְבָּה לְטַל עֲצָה:

תפארת ישראל [סא] מרבה עצה – כשישב בראש, יתיעץ בכל דבר קשה עם רבותיו וחביריו: [סב] מרבה תבונה – דע"י ההתייעצות והפלפולים, יפתחו עליו ארובות השמים, ויבקעו עליו מאורי אור חדשים בחכמה, הרי בבא זו נגד בבת מרבה נשים שיכלבלו ויחלישו שכלו:

ר' יוסף אבן שושן – מרבה עצה. שאינו סומך על עצמו במעשיו, והוא תמיד נועץ ונמלך קודם מעשה. מרבה תבונה. שהוא מוציא דבר מתוך דבר העצה שיעצוהו: "תן לחכם ויחכם עוד".

מגן אבות לרשב"ץ על אבות – מרבה עצה מרבה תבונה, זאת המשנה כולה, רבינו משה ורבינו שלמה ז"ל לא פירשו בה כלום. ורבינו יונה פירשה וגם בסוד צרפתי היא מפורשת, חוץ מזה המקום, שלא הזכירו כלל איך בריבוי עצה תרבה תבונה. ונראה לי, שהמרבה ליטול עצה, הוא מוסיף לקח ומבין דבר מתוך דבר. סימן לדבר, יתרו שנתן עצה למנות שופטים, ומשה רבינו ע"ה הוסיף למנות להעמיד משפט השופט, והכתוב אומר, ושומע לעצה חכם. ויש מפרשים כי הכתוב חסר, וצריך לומר ושומע לעצת חכם, חכם. ואני אומר, כי מקרא מלא הוא, כי אין עצה לסכל כי אם נבערה, וכשאומר ושומע לעצה, הדבר ידוע שמחכם יצאה. וכן אמרו בפרק אין בין המודר, אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור, שמע לזקנים ואל תשמע לילדים, שבניין ילדים סתירה, וסתירת זקנים בנין, וסימן לדבר, רחבעם בן שלמה. וכן היא בפרק בני העיר. וכן הוא אומר "הפר מחשבות באין סוד וברוב יועצים תקום". רוב יועצים, אינו רוצה לומר ריבוי יועצים, שהרי כתיב בפסוק ארץ רבים שריה ובאדם מבין יודע בן יאריך, אבל רוצה לומר, גדול היועצים. ותקום, חוזר אל המחשבה, כי המחשבה תופר בלא קיבוץ חכמים בהוסדם להתייעץ, ואפילו היו מחשבות רבות, ותקיים על ידי גדול היועצים הנותן עצה נכונה לצרף המחשבה הטובה אל המעשה, ואפילו לא היתה אלא אחת. ומצינו קיום ועמידה אל המחשבות, עצת ה' לעולם תעמוד מחשבות לבו לדור ודור. ויש מפרשים, וברוב יועצים תקום, שב אל על העצה, כאילו אמר, וברוב יועצים עצה תקום, כמו שכתוב ועצת ה' היא תקום ופירשו בשני מסנהדרין, עצה שיש בה דבר ה' תקום, וכן במדרש תהלים. ובסוף יבמות נזכר כי רב רצה לנדות לרבי שילא התיר מים שאין להם סוף, ושמואל חבירו יעצו שלא ינדהו עד שישלחו לו למה התיר כן, והוא השיב, כי לא היה מתיר כן במים שאין להם סוף אלא שחשב באותן מים שהיה להם סוף, וקילס רב לשמואל על עצתו וקרא עליו ותשועה ברוב יועץ. כי האדם נושע מלהכשל בעצת גדול יועץ, וזה מורה, כי רוב אינו ריבוי כי היה לו לומר רוב יועצים, לא רוב יועץ. הרי שברבינו עצה, אדם מרבה תבונה ומבין דבר מתוך דבר היועץ, וברבינו הנשים אין חכמה ואין תבונה ואין עצה, וכבר אמרו חכמי המוסר, שאל עצת הנשים ועשה הפכן:

מדרש שמואל על אבות – מרבה עצה מרבה תבונה כלומר שמתוך שמתבודד במחשבתו לתת עצה טובה לבני אדם יחשוב כל אופני העצה הדיא עד שתפול בפיו ויקנה תבונה בזה וז"ש מרבה עצה מרבה תבונה:

הגר"א על אבות – מרבה עצה כו'. כמ"ש (משלי י"ב) שומע לעצה, חכם. (ישעיה מ') את מי נועץ ויבניהו:

רוח חיים (לרבי חיים מוולוז'ין) על אבות – מרבה עצה מרבה תבונה. מרגלא בפומיה דאינשי שאל עצה ועשה כשכלך. ולפי זה לכאורה עצה למה. אך יובן פשוט כי איש מבחוץ לא יבין כל פנימיות הענין במה שנועצים אתו רק יבין מעט וכן היועץ השני. רק הנועץ בעצמו הוא מבין לגמרי כל פנימיות הענין אבל חסר לו שכל ותבונה של כולם. על כן בהקבץ אצלו עצת כולם ושכל של כל אחד ואחד בזה אז

נראה שמודה שצריך יועצים רבים, אבל אומר **והצדיק נקרא רב** מלשון ריבוי **כמשרז"ל** – כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא **(תעני' ט/כא)** [כ"א] **משה איידי דנפיש זכותי' כרבים דמי** גרסת הגמ' שלנו שאני משה כיון דלרבים הוא בעי כרבים דמי. אבל במסורת הש"ס יש גרסא כיון דאלים זכותו כרבים דמי :

גם עוד טעם שצריך לבקש עצה מהצדיק כי **אם מקבל עצת הצדיק, אף שאח"כ לא עלתה לו יפה מעצתו**^{כב} שלא רואה ישועתו בעיניו, **אזי יודע שהי' רק מהש"י** דהיינו יסורים של אהבה^{כג}, בבחי' את אשר יאהב ה' יוכיח.

אך אם לא הי' מקבל עצת הצדיק, הי' אפשר שתגיע לו רעה בלי גז"ד של מעלה [כ"ד], **רק שהוא בעצמו משך על עצמו**, כאדם ההולך בדרך בעינים עצומות ונכשל ונופל ונחבל, אין זו גזרה משמים אלא כמו שהיכה את עצמו. הכי נמי כשלא מבקש עיצה מהצדיק שהוא עיני העדה אפשר שיתנהג בדרך שתכשיל אותו וימשוך עליו רעה וייסורים שלא נגזרו עליו.

כ"ש (משלי יט/כ"ה) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו [כ"ו/כ"ז] מבאר רבנו אבולת האדם שגרמה לו שלא לבקש עצה מהצדיק, היא גרמה לו שנהג בעצה לא נכונה, ועל כן טעה בדרכו, והולך לו שלא כסדר, ומוסיף חטא על פשע שתולה טעותו בה' ית' .

יבין איך ומה לבחור עצה אחת משותפת מכל העצות יחד מזה מעט ומזה מעט. וכמו שכתוב (משלי יא, יד), ותשועה ברוב יועץ וזהו מרבה עצה על ידי כך מרבה תבונה שכל של כל איש ותבין דבר מתוך דבר מעצמך. ועליהם עוד תוסיף להשכיל:

^ט ראה **מלבי"ם** כאן שבמלחמה צריך הרבה יועצים וכו' גם במלחמה פנימית ע"ש וכן בפירושו רוח חיים על אבות ב' ז'. אבל עיין מגן אבות לרשב"ץ על אבות ב' ז' שכתב – שלמה המלך אומר (משלי טו כב) "הפר מחשבות באין סוד וברוב יועצים תקום". **רוב יועצים, אינו רוצה לומר ריבוי יועצים, שהרי כתיב (משלי כח ב) "בפשע ארץ רבים שריה ובאדם מבין יודע כן יאריך, אבל רוצה לומר, גדול היועצים.**

^כ **תענית דף ט.** (אמר) [ואמר] רבי יוחנן מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים. מטר בשביל יחיד דכתיב (דברים כח-יב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך", פרנסה בשביל רבים דכתיב (שמות טז-ד) "הנני ממטיר לכם לחם". **מיתבי ר' יוסי בר' יהודה** אומר שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר שנאמר (במדבר כ-א) "ותמת שם מרים" וכתיב בתריה "ולא היה מים לעדה", וחזרה בזכות שניהן. מת אהרן נסתלק ענני כבוד שנאמר (במדבר כ-א) "וישמע הכנעני מלך ערד" מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן ונסתלק ענני כבוד, וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל, והיינו דכתיב (במדבר כ-כט) "ויראו כל העדה כי גוע אהרן". אמר ר' אבהו אל תקרי "ויראו" אלא וייראו, כדדריש ר"ל דאר"ל "כי" משמש בארבע לשונות, אי, דלמא, אלא, דהא. חזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלק כולן, שנאמר (זכריה יא-ח) "ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד", וכי בירח אחד מתו? והלא מרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר, אלא מלמד שנתבטלו ג' מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד, **אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד. שאני משה כיון דלרבים הוא בעי כרבים דמי.**

בניהו – אלמא, אשכחן פרנסה בשביל יחיד. קשה למה הביא כל דברי הברייתא הארוכה וסגי להביא רישא דוקא שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן: משה אהרן ומרים. ושלש מתנות טובות נתנו על ידם ואלו הן: באר וענן ומן דמשמע מהכא דהמן שהוא פרנסה ניתן בזכות משה רבינו ע"ה שהוא יחיד. ונראה לי בס"ד מהא לא קשיא דיש לומר לעולם פרנסה לא תבא אלא בשביל רבים היכא דאת גבייהו דבר מצומצם כדי חיותם אבל אם אין להם כלל דאפשר שימותו ברעב תבא הפרנסה גם בשביל יחיד, ולכן המן בא בזכות משה רבינו ע"ה מפני שלא היה להם מה לאכול כלל דכלתה הצידה ולא נשאר בידם כלום ומהלכם במדבר שנים שלא נמצא בו כלום. ואם תאמר והלא בשנת הארבעים היו בארצות סיחון ועוג מלאים כל טוב והיו יכולים להתפרנס בלי מן. אין הכי נמי אותו זמן היה הפרנסה בשביל רבים דהיינו בשביל כל ישראל, לכך מייית כל הברייתא דמשמע מסוף דברי הברייתא דעד יום שנפטר משה רבינו ע"ה היה המן יורד בזכותו.

^{כא} גרסת הגמ' שלנו כיון דלרבים הוא בעי, ובדוקוקי סופרים כיון דרבים צריכין לו. אבל ראה מסורת הש"ס את ז' ועין יעקב תענית את כח ודוקוקי סופרים בהגזות את ס' כיון דאלים זכותו כרבים דמי.

^{כב} **בהמשך אומר** שבלא עצת הצדיק אפשר שתבוא לו רעה בלי גז"ד משמע שכאן גם מדבר מרעה שתבא לו, אלא שהיא מה' וצ"ע הרי מפי עליון לא תצא הרעות.

^{כג} **צ"ע אולי** גם דינא דמסאבא אלא שבאמת צריך זאת לכפרתו?

^{כד} עיין בגוטה ה"ל שבחוספת בסוף הספר שם מביאר יותר (ועיין הוזה ער לולי הפ"ל שזה החולק בין יסורים על הטובה או על רון) ועיין שיש"ק ח"ו סימן שלד שא"ש נהגו כרבינו לא לתת עצה עשה כך דווקא ע"ש

^{כה} **משלי פרק יט (ג) אולת אדם תסלף דרכו ועל ידוד יזעף לבו:**

רש"י (ג) אולת אדם תסלף דרכו – בעונו בא לו הרע כי באולתו תסלף דרכו ועבר עבירו ונפרעין ממנו ובבוא לו הצרה זועף לבו על הקב"ה וממהר אחר מדת הדין כגון אחי יוסף שאמרו מה זאת עש' אלהים לנו (בראשית מב):

^{כז} תענית ט. ושיחות הר"ן קיא

^{כז} **תענית דף ט.** ותו אשכחיה רבי יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתבי ואמר **אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו** יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא אמר ליה אטו הא מי לא רמיזי והכתיבי ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו דל עיניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעבד לך כדעבד לאבוק.

רש"י – אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו – כשאדם חוטא מסלף דרכו, שבאין עליו פגעים ועל השם יזעף לבו, שכועס ואומר מפני מה אירע לי פגע זה ולא רמזה משה באורייתא שהחומש הוא יסוד נביאים וכתובים, ובכולן יש סמך למצוא מן התורה:

אך אם קיבל עצת הצדיק יודע שהוא וודאי עצה נכונה, ואם עדיין לו רואה את ישועתו באה, הוא רק על פי משפט שלמעלה :

עד כאן ביאור חברותא לתורה קמג



וראה תורה מעין הנ"ל ובה מתבאר יותר עניין הנ"ל, שנדפס קצת ממנה בחיי מוהר"ן בסימן תקע"ה, וכולה בחי"מ כתב יד, ונדפסה בסוף הליקוטי מוהר"ן מהדורה ט"ו בשנת תשכט

הגרסא שכאן הוגה עפ"י חיי מוהר"ן כתי"י שהיה ביד רבי שמואל הורוביץ זצ"ל צילום 0071 ועפ"י כתי"י ח"מ של רבי אלטר מספליק צלום 0662 עד 0665

קשיות

- א. היתכן לבקש עצה מקטן?
- ב. מה החילוק בין סתם בנים שנקט קטנים, ובני הצדיק לא חילק בין קטן לגדול.
- ג. צ"ע בת של צדיק אפילו גדולה, מדוע אינה ככל עצת נשים, שרבנו מבאר בתורה סא שאינה עצה.
- ד. ישאל מבנים קטנים ובני הצדיק ואח"כ אומר מתלמידי הצדיק, בכלום נקט לשון רבים. ועיין למעלה בתורה קמג, שם מבאר מעלת קבלת עצה מחכמי הדור כי תשועה ברוב יועץ ומבאר שהצדיק נחשב כרבים. וצ"ע האם באמת כוונת רבנו שבנים קטנים ובני הצדיק ותלמידיו הכוונה לשאול מכמה שיותר ורק מהצדיק מספיק ממנו לבדו?
- ה. צ"ע מה בכך שהבן ראשיתו במח הצדיק כמו העצה שראשיתה בחכמתו הרי למעשה אין חיוב שהבן יהיה חכם מספיק כדי ליתן עצות וכ"ש יודע סוד כמבואר בספר המדות שרק יודע סוד ראוי ליתן עצה.
- ו. מיד אחרי שמבאר כיצד הבן משתלשל ממח האב כמו העצה אומר ועל כן ישאל עצה מהצדיק או מתלמידי הצדיק. וצ"ע פתח בבנים וסיים בתלמידים. וצ"ע האם בא לסתור מה שאמר, כלומר שאין הכוונה לבנים קטנים ממש אלא לתלמידי הצדיק שהם בחי' בנים?
- ז. ישאל עצה מתלמידי הצדיק צ"ע א"כ מדוע נהגו בברסלב שלא ליתן עצה ואפילו רבנו לא אמר עשה כך דווקא וכ"ש מוהרנ"ת שנתן רק עצות כלליות.
- ח. והייסורים הם התגלות אלוקות כ"ש יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו וארץ היינו דינא דמלכותא נוקמת ממנו נקם ברית – צ"ע מדוע לא אומר שהייסורים הם מהמלאך שנברא מעוונותיו? וצ"ע האם נקם ברית הם דינא קדישא או דינא מסאבא? נראה שמה שמייסר המלאך הנברא מהעוון הם דינא דמסאבא, ואילו המלכות הנוקמת היא דינא קדישא הרוצה לחזור ולהקים את כבוד ה' שהפיל. וצ"ע.
- ט. אחרי שבאו הייסורים צריך לקבלם בשמחה בכדי שלא יצאו לריק – צ"ע האם זו הסיבה הרי הסיבה היא כי שצריך לדעת שהן לטובתו

הקדמה

התורה מכתב יד החברים בעניין לקבל עצה מבנים קטנים ובני הצדיק כיון שהיא מהחברים ולא הוכנסה לספר ולא הוגהה כראוי קשה לדעת עד כמה אפשר לדקדק בה. אבל כיון שנכתבה בחיי מוהר"ן שנכתב ע"י מוהרנ"ת הם לא דברים בעלמא אלא יש להתייחס אליהם כהוראה ולנסות להבין העצה שבהם. רבנו אומר כאן – איש הישראלי אם צריך לעצה אזי ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים או מבנותיהן הן בגשמי והן ברוחני. כאמור לעיל בשיחות רבי לוי יצחק ז"ל בשם רבי אברהם בן נחמן שא"א

מהרש"א – ויאמר מה זאת עשה וגו'. הגם שאמרו והתודו על עונם ואמרו "אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו'", מ"מ מלשון "מה זאת עשה אלהים לנו" נראה שהתרעמו על מדותיו כאלו בא עליהם ח"ו בעקיפים. והנראה בענין זה דודאי תלו הדבר במכירת יוסף כמ"ש אבל אשמים וגו' על אחינו וגו' כי ראו שנפרעו במדה כנגד מדה כמו שהם חשדו אותו שהוא כמרגל ומוציא דבה עליהם נגד אביהם וע"כ השליכוהו לבור כן נחשדו הם כמרגלים להשליכם לבור במאסר גם ראו מתחלה שאמר שלחו מכם אחד שהיה כוונתו על ראובן שלא היה חייב בדבר ולבסוף אמר להו אחד יאסר וגו' שכוונתו על שמעון שהיה העיקר במכירתו גם אח"כ ויפתח האחד את שקו וגו' שהוא לוי שהוא מצא את כספו במלון שהיה מונח למעלה בשק כדי שימצא בדרך לצערו שגם לוי היה עיקר במכירה משא"כ בשאר האחים שלא מצאו כספם עד ביתם לפי שהיה מונח בצרור למטה בשק בכל זה רמז שאלהים יפרע להם במדה כנגד מדה ואמרו אבל אשמים וגו' על אחינו אבל ממה שאמרו מה זאת עשה וגו' נראה כאלו התרעמו על מדותיו ונבאו בזה ולא ידעו מה נבאו דהיינו שכל זה עשה לנו אלהים לסבב ביאתם למצרים כמ"ש וישלחו מעמק חברון וגו'.

אמת ליעקב לבעל התיבות מפרש, שאף כשיודע שחטא מ"מ כשחושב שהעונש הוא מה' ולכן זועף לבו – היא אולת, לפי שהעונש הוא מהמלאך שברא במעשי הרעים והוא המייסרו, כענין שנאמר 'ותמוגנו ביד עוננו', וימפי עליון לא תצא הרעות, ובוה מיושבת קושית המהרש"א שאף שאמרו אבל אשמים אנחנו והכירו בחטאם, מ"מ תלו העונש בהקב"ה ואמרו מה זאת עשה אלהים. (ליקוט ביארים תענית ט עמ' לח)

לבאר הדברים כפשוטם כי אפילו רבנו לא נתן עצות עשה כך וכך וכ"ש מוהרנ"ת ושאר תלמידים, אלא עצה כללית ללמוד את דעת רבנו בספריו ולצעוק לה' בהתבודדות לזכות לעצה השייכת לי לפי הכלים שלי ולפי שרש נשמתו.

אבל מה שאמר לשאול עצה מבני ובנות הצדיק צ"ע שכיון שרבנו מבאר הטעם שישאל מהם כיון שעצה ובנים נמשכים באותו אופן ממח האב דרך הכליות לברית הלשון כמו לברית המעור, לפ"ז קשה לומר שכל כוונת רבנו בדברי רל"י ז"ל (בשיש"ק ח"ו סימן שלד הנ"ל בשיחות), שהכוונה רק לעצות כלליות. כי בעצה כללית לא נראה ששייך ההסבר הזה.

מאידך אם תדקדק היטב בדברי רבנו תראה אע"פ שפתח דבריו שם: **אם צריך לעצה אזי ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים וכו'**, ומבאר הטעם כיון שמקור העצה בחכמה המתפשט ומתהווה ע"י הדעת ונגמר ע"י הכליות וכו' כי הכליות כלי ההולדה להוציא מכח אל הפועל. אבל מיד מסכם ואומר **על כן ישאל להצדיק או לתלמידיו**. נמצא שרבנו בעצמו לא אומר לשאול מקטנים או בני הצדיק אלא מהצדיק ותלמידיו, אמנם אח"כ חוזר שוב עוד ארבע פעמים שיכול לשאול עצה גם מבני הצדיקים וכנ"ל כי בהם נגמרה העצה. אבל לשאול מבנים קטנים לא מזכיר. על כן אפשר שגם רבנו אין כוונתו למעשה לשאול אפילו מבני הצדיק אלא רק מבאר בדרך לימוד שהם בחי' עצה. אבל למעשה עדיף לשאול מתלמידי הצדיק שהם כלי שני לצדיק, או מבניו אם הם גם תלמידיו^{כ"ו} והעיקר מהצדיק עצמו.

ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים או מבנותיהן

בעניין זה צ"ע האם בני הצדיקים הכוונה לקטנים דווקא, או כיון שלא אמר מבנים קטנים של הצדיק, הכוונה לגדולים דייקא. ופשיטא אם הבן הוא גם תלמיד אזי אפשר שעדיף מתלמיד, אבל רק מצד היותו בנו של הצדיק בין גדול בין קטן צ"ע. אמנם ראה תורה רעג/כ"ב שבנים שמוליד הצדיק הם נשמות גבוהות מאד למעלה משישים רבוא. ואולי ע"כ הם יצאו מהכלל, מצד גודל נשמתם בהצטרף מה שמבאר כאן שהבנים בהם נגמרה העצה כנ"ל נמצא שהם בחי' עצה. אולי ע"כ עצתם אמיתית יותר או שהם צינור היותר מסוגל להעביר דרכו עצה נכונה לשואל. וצ"ע.

ישאל עצה מבנים קטנים

כאמור רבנו מזכיר זאת רק פעם אחת בתחילת התורה. ונקט בנים קטנים או מבני הצדיקים, משמע בנים קטנים לאו דווקא של צדיק. ונראה שזה עניין קצת נפרד, ואולי הכוונה למה שנהגו אמוראים לבקש מקטן פסוק לי פסוק/ל' ובבחי' מה שאמרו חז"ל נבואה ניתנה לקטנים ושוטים (ב"ב יב: לא). שלפ"ז אין הכוונה לשאול אותם עצה לפי שיקול דעתם שהרי קטן אין לו דעת אלא הכוונה שדייקא כיון שאין להם דעת הקב"ה שולח בפיהם

^{כ"ה} עיין תורה ז' תנינא אות ד' – ואפלו בשמגי' זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה. רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן. על כן צריך שישאר אחריו ברכה, כן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (אבא בתרא קט"ז): "אשר אין חליפות למו" וחד אמר בן, וחד אמר תלמיד, כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, בודאי אין מעלה שישאר בן רשע, חס ושלום, והעקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולא ידעו מאן דאמר די בתלמיד לבד, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על כן די גם בתלמיד לבד, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה:

^{כ"ט} תורה רעג – דע שיש בנים שמולידים בזה העולם, אבל יש בני עליה גדולים מאד, שמולידים נשמות שהם למעלה מהנשמות המתלבשים בבנים הנולדים בעולם, כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים רבוא, ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הניצוצות. אבל בכלל הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראויין כלל להתלבש בזה העולם, ואפלו כשבאין בזה העולם, הם אינם נחשבים מזה העולם כלל, וזה בחינות בני משה, שכתוב בהם "ובני רחביה רבו למעלה", ודרשו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות ז'): "למעלה מששים רבוא, כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים רבוא, כי הם היו למעלה מהם כנ"ל:

^ל מסופר בגמרא אודות כמה תנאים ואמוראים שביקשו מהתינוקות וילדים קטנים] "פסוק לי פסוק", כלומר, שהתינוק יגיד פסוק כלשהו, ועל פי הפסוק שהקטן אמר ידעו מה לעשות או מה שיקרה. ראה חגיגה טו: במעשה דרבי מאיר ואחר. וראה במסכת גיטין סח. מסופר על רב ששת [שהיה סגי נהור] שחפרו לו גומא וכיסוה במחצלת כדי שיפול בה, וכשהזמינוהו לנוח עליה, ראה זאת רב חסדא וסימן לרב ששת בקולו, ומיד פנה רב ששת לילד קטן ואמר לו "פסוק לי פסוק" ואמר לו הילד "נטה לך על ימינך או על שמאלך", ואז שאל רב ששת את משמשו מה אתה רואה, אמר לו מחצלת שטוחה, ביקש ממנו רב ששת שילך מסביבה. כשיצא רב ששת מהמקום שאלו רב חסדא מניין ידע להיזהר, השיב לו רב ששת מהסימן שעשה לו ומהפסוק שציטט הילד. ובגמרא בחולין צה: מסופר שרב היה בודק במעבורת בספינה – אם המעבורת הגיעה במהירות היה יוצא לדרך ואם התקשה במציאת המעבורת לא היה יוצא. שמואל היה בודק בספר – אם היה אם יוצא לו פסוק טוב או לא, ורבי יוחנן היה בודק בינוקא, דהיינו בילד קטן, שהיה מבקשו לומר פסוק ולפי תוכנו של הפסוק שאמר הילד היה לומד מה עליו לעשות. ובמדרש אסתר רבה (ו' ז') מסופר על מרדכי שלמד מהפסוקים שאמרו לו התינוקות שאין לחשוש מגורותיו של המן. וכן נפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' קעט סע' ד'): "מותר לומר לתינוק פסוק לי פסוק". וכתב הט"ז (ס"ק ג) "הוי כמו נבואה קטנה", והשי"ך (ס"ק ד) כתב: "משמע דעת הרב והפוסקים דאפילו לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר דחשיב קצת נבואה". (עפי' עולמות 20 גורל הגר"א)

^{לא} עיין שם תורת חיים – ונתנה לשוטים ולתינוקות. נראה דלפי זה נחא הא דאשכחן בכמה דוכתי דאמרי ליה חכמים לינוקא פסוק לי פסוקיך כשרצו לידע עתידות וסמכו עצמן על אותו פסוק דלא נחוש הוא אלא ראוי לעשות כן כיון דמיום שחרב בית המקדש ניתנה הנבואה לתינוקות כשהתינוק אומר לו פסוקיך כדמות נבואה הוא וראוי לסמוך עליו:

עצה שהיא בחי' נבואה, ודווקא כשהקטן לא מתכווין ליתן עצה רק לפי תומו אומר. ומה ששאלו בלשון פסוק לי פסוקך משמע שהעצה נרמזה בדברי תורה דייקא/ל^ב, לכאורה לפי הביאור של רבנו זה לאו דווקא אלא כיון שבבנים קטנים נגמרה העצה. וצ"ע.

אולי אפ"ל שכוונת רבנו כאן למבאר עומק העניין בזה, לאפוקי מסברא הנ"ל שדווקא כשהקטן אומר פסוק. ועוד כי מבואר במפרשים שחששו בזה ללאו דניחוש, ונפסק בש"ע (יר"ד קעט ד') שמותר וראה ט"ז שם שהוי כעין נבואה קטנה. והש"ך שם כתב שאפילו לסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר דחשיב קצת נבואה. דהיינו שאלה שחששו סברי שפסוק לי פסוקך הוא עניין של מקרה ודומה לאדם עושה לו סימן לדעת העתיד עפ"י מקרה שקרה לו, (דהיינו ניחוש כמבואר ברמב"ן לשון חיש מהרה שרוצה עתה לידע העתיד) ונפסק שהוא כעין נבואה כיון שסומך על הפסוק של תורה. ויש שדימו זאת לגורל הגר"א שגם הוא דווקא בספר מספרי התנ"ך. כך נראה כוונתם.

אבל לפי רבנו מבואר שהכוונה רק לידע עתה מה לעשות ואיך לעשות, כמבואר בפנים. ואפשר כוונתו לבאר דלא רק כשהקטן אומר פסוק, אלא גם שאומר עצה, כשאומר בלא דעת, היא כעין נבואה שניתנה לקטן דייקא, כיון שהוא בעצמו בחי' עצה, שהרי נולד באותו אופן מבחי' כליות יועצות, על כן בפיו עצה נכונה. וצ"ע.

כאמור למעשה אין לנו אלא מנהג אנ"ש עפ"י מעביר השמועה מאומן רבי לוי יצחק ז"ל, שקיבל מרבי אברהם בנו של רבי נחמן טולטשינער תלמיד מוהרנ"ת עליו אמר מוהרנ"ת שימשיך את הגלגל. ואמר שגם תלמידי הצדיק לא נותנים עצות. ממילא גם לא מבקשים עצות. אלא רק לבקש ללמוד את דעת רבנו, ולצעוק לה'. ולצפות רק ממנו ית' לכל עצה וישועה.

עד כאן ההקדמה

✳

(שמעתי מהרב וכו' יום ב' עקב תקס"ו לפ"ק)

כי איש הישראלי אם צריך לעצה אזי ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים לזכו' או מבנותיהם. משמע מכל ילד קטן דהיינו עד בר מצוה, אבל מבני הצדיקים גם גדולים ואפילו בנותיהם קטנות וגדולות.

הן בגשמי לזיהן ברוחני משמע כל עצה שאדם צריך בין בגשמיות ובין ברוחניות ישאל מהם.

והטעם שאפשר לשאול מהם עצה כי בבנים **שם גמר העצה** לה

ועל פיהם יהי' כל דבר שבעולם ועל ידם נמתקו הדינים,

ומבאר רבנו טעם שבפיהם של קטנים ובני הצדיק נופל עצה נכונה לכל דבר, **דהנה ידוע כי מקור העצה**

הוא בהחכמה המתפשט ומתהווה ע"י הדעת ונגמר ע"י הכליות כ"ש בגמרא ברכות סא. ל"ו

ל"שהכליות יועצות ל"ח /ט"פ פירוש כי עצה היא תמצית החכמה, דהיינו שמכל האפשרויות שעלו בחכמתו

^{לב} **ראה בני יששכר** – מאמרי חדש סיון – מאמר ה אות יא) בילקוט משלי (רמז תתק"ס) אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוה נוטל. וכתבו ז"ל בפירוש זה המדרש היינו לפתוח ספר לראות פסוק המזדמן, עיין סוף ספר דבש לפי. והנה לפי"ז קשה למה הוצרכו בדורות התנאים והאמוראים לשאול לחינוקות פסוק לי פסוקך הוה להו להביט בעצמם בספר, יש לומר, בימיהם לא היו דפוסים והיו נכתבים תנ"ך בקדושה בגלילה לא היו רוצים לטלטל כתבי הקודש בשביל צרכיהם: ועוד נ"ל פירוש המדרש הנ"ל, אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוה נוטל, היינו כל מה שהאדם לומד בכל יום יכול להתבונן עצה בכל עניניו כדת מה לעשות:

מה שכתב בשם החיד"א בדבש לפי לפתוח ספר להבין עצה ממה שכתוב ראש הדף עיין גם בשירי ברכה לחיד"א חקת הגויים סימן קעט אות ו' כתב בשם בעל שבת המוסר שכך קיבל מרבתי. עוד עיין בזה שו"ת חיים שאל (לחיד"א) ח"ב סימן לח ס"ק מא בשם הרמב"ם שזה מותר רק בינו לבין עצמו ודמי למה שהראשונים נהגו לומר לחינוק פסוק לי פסוקך, אבל לא לחזור על הבתים ולתת עצה עי"ז. עי"ש.

^{לב} בשני הכתי"י או מכוונתיהן

^{לב} בכתי"י אלי"ס הן

^{לה} בכתי"י גמורי עצה

^{לו} **ברכות דף סא.** – תנו רבנן כליות יועצות לב מבין לשון מחתך פה גומר ושט מכניס ומוציא כל מאכל וכו'...

פרש"י – כליות יועצות – את הלב עשה כן; והלב מבין – מה יש לו לעשות, אם ישמע לעצת הכליות אם לאו, ומנין שהכליות יועצות שנאמר (תהלים ט"ז) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי, ומנין שהלב מבין שנאמר (ישעיהו ו') ולבבו יבין: לשון מחתך – הדבור, להוציא מפיו: והפה – הם השפתים, גומר ומוציאו:

^{לו} בכתי"י אלי"ס הכליות

^{לח} בכתי"י יועצת

^{לט} **כליות יועצות** ללב וכנ"ל הן אמת חפצת בטוחות ובסתום תודעני דהיינו שהאמת היא חכמה שיוורד לבחי' כליות לההפך לעיצה וחקייתתו בלב ע"י קיום העיצה.

ותבונתו ודעתו הוא ברר וסינן עצה מעשית אחת הטובה ביותר לעניין שאותו רוצה לעשות. והתהליך הזה הוא כמו לידה שראשית הולד הוא טפת מוחין במח האב (ע"ח שער לט פ"א) שיוּרד דרך עמוד השדרה אל הכליות שם מתברר ואח"כ מתעבה ויוצא דרך היסוד אל המלכות, כך גם העצה/מ' יורדת ומתבררת ומתגשמת ויוצאת בדבור/מ"א אל האדם שצריך עצה. **כי הכליות הם כלי ההולדה להוציא מוח אל הפועל** כמבואר גם בתורה ז'מ"ב. נמצא שהכליות גם יועצות וגם דרכן נמשך הולד על כן בניס קטנים הם בחי' עצה, על כן נופל בפיהם עצה נכונה. ובפשטות אין הכוונה שאפשר לסמוך על שיקול דעתם, אלא הכוונה לעצה שאומרים לפי תומם מה שנשלח מה' לפיהם. (וכעין/מ"ג) שמצינו ברבי יוחנן ששאל לבנו של ריש לקיש פסוק לי פסוק בתענית ט. (מ"ד)

עיין ספר הכוזבי – מאמר רביעי אות כה – שכליו יועצות הפי' שיש לכליות השפעה על טיב הדעה.

והביאור נ"ל (עפ"י הריצ"ח) כי כל דבר רוחני מתלבש בדבר גשמי דומה לו וכיון שכליות הן מסננות את הנוזלים בגוף שהטוב שבהן יכנס לדם, לכן מתלבש בהן הדומה להן סוד העצה שהיא עצם האמת שבחכמה ושכל שאופן שמתלבש במעשה, כי אחרי שמסנן כל האפשרויות אזי מגיע לעיצה הנכונה, כי צריך צמצומים רבים כדי להפוך שכל והנהגה לעצה מעשית שבה כלול עצם השכל הזה באופן שהמקיים את העצה יחקק בו האמת הפנימית שבאותה חכמה.

לק"ה חלב ודם ג' א' – וזה בחינת אסור חלב שאסור באכילה. ובקרבנות עולה החלב דקא לריח נחוטה. כי עקר הקרבן הוא החלב העולה לגבה, כי חלב הוא לשון "מיטב". וכמו שכתוב, "כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא וכו', ואכלו את חלב הארץ", כי החלב יונק מבחינת הטוב הנ"ל, כי עקר החלב הוא שעל הפסלים והקליות, והקליות הם כלי ההולדה ושם מקום העצה. כי כליות יועצות (כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, ברכות סא), כי מחשבה שבמח נמשכת עד הקליות ושם נתהוין העצות וכו'. (ועין במקום אחר מזה) ועקר הטוב הוא בפנימיות המחשבה ונמשך עד מקום העצה בחינת כליות יועצות, כי ישראל עלו במחשבה תחלה ובהם נמלך ונתיעץ בקריאת עולמו, הינו כי בתחלה עלו במחשבה ואחר כך נמשכו לבחינת מקום העצה, בכיבוד, ואז נמלך ונתיעץ בהם. נמצא, שעקר הטוב, שהוא בחינת נשמת ישראל, נמשך במקום העצה, שהוא בחינת כליות יועצות שהם כלי ההולדה. ועל כן לפעמים כשהטוב נכבש ביניהם מאד ואין מניחים אותו לצאת, אזי הטוב יוצא בנרע הילודים, כי כשנמשך הטוב בבחינת ההולדה שהוא בבחינת כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, אזי אין הרע יכול להתגבר עליו, כי שם בבחינת מקום העצה שהם כלי ההולדה, שם הוא בחינת שרש הטוב שעלה במחשבה תחלה ובו נמלך ונתיעץ וכו'. בחינת עצה וכו' פנ"ל. נמצא, שעקר בחינת הטוב הוא בבחינת כליות יועצות שהם כלי ההולדה, ושם עקר החלב החופה על הקליות היועצות. ועל כן חלב לשון מיטב פנ"ל. כי הוא יונק מבחינת הטוב הנ"ל, שעובר והולך דרך כלי ההולדה שהם כליות יועצות פנ"ל. ועל כן עקר הקרבן הוא החלב, כי עקר הקרבן הוא להוציא ולהעלות הטוב הנכבש בין האמות והסטרך אחר, להוציאו ולהעלותו לשרש.

סדר ההשתלשלות של כל מעשה מתחיל במחשבה ע"י טיפת חכמה שיש לו שקיבל, שהם כללי העניין של תכלית רצונו ובאיזה כלים יש להשתמש, אבל כיצד לעשות למעשה זה יש הרבה אפשרויות וזה מתברר בבחי' בינה שבה מבין כיצד לעשות את העניין בכמה מהלכים ואח"כ צריך לכווין העניין למעשה במדות ולבסוף מגיע לנצח והודו שהם מעמידים את הדבר מחליטים באיזה אפשרות מעשית לבחור למעשה ואז הם בבחי' כח ההליכה שבהם מוציאים העניין לפועל דהיינו להביא אותו אל היסוד שמשפיע אותו למקום ששם הוא מתגלה בפועל. נמצא הכליות יועצות הם בחי' נצח והודו שם מתבלש העיצה למעשה. עצה לשון עשה כי צ' וש הם אותיות זשרצ שמתחלפות.

מ"א בתורה טו מדבר מעניין הוצאה לפועל של כל דבר. ומבואר שם שגם באדם עצמו העצה יורדת ממחשבה למעשה דרך הדבור גם כשאדם לא שם לבו לכך מרחשן שפוותיה, לפני שעשוה מעשה. כי הלשון הוא היסוד שבקומת הראש.

מ"ב תורה ז' אות ג) ואי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים וז"ל בדרך עצתם; ועל ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת; כמו שכתוב (תהלים נ"א): "הן אמת חפצת" בשאתה חפץ אמת; "בטחות ובסתם חכמה תודיעני"; כי העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג, ובשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקלפה. "הנחש השיאני" (בראשית ג) לשון נשואין, עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין. ועל ידי נשואין הטיל בה דומא. ובמעמד הר סיני פסקה והמתן (שבת קמו. עין רש"י שם), כי שם קבלו תרי"ג עטין דקדושה (זהר יתרו פ"ב), והיתה להם נשואין בקדושה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין? (ברכות סא). "הכליות יועצות, וכליות הם כלי ההולדה, כלי הרע. נמצא, בשמקבלין עצה מאדם, באלו מקבלין ממנו זרע; והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיישב בזה (סנהדרין כו) ונקראת 'תושיה', כי הם תרי"ג עטין, כמו שכתוב (משלי ח): "לי עצה ותושיה". ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתישב בה. ועצת הצדיק הוא בלו זרע אמת:

עוד שם בהשמטות ד"ה וזה פי' ואנכי נטעתך שורק – וזה פרוש: "ואנכי נטעתך שורק" וכו', כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק על ידי עצה שמקבל ממנו. וזה שורק הוא בחינת שרש שהוא תלת טפין, כמו שכתוב בזהר (ובתקונים, תקון נ"ו), והוא תלת מחין. כי הוא ענין אחר, כי הטפה באה מהמח ומגיע להכליות, שהן כלי ההולדה, שמבשלין הרע. כן השכל נולד גם כן במח ומגיע עד הכליות היועצות. ותלת מחין, הוא בחינת (ישעיהו ו): "השמן לב וכו' ואזניו וכו' ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'", כלומר, שאינו רוצה לרדק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'. אבל בשמקבל עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחינת כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטפה מזה המתחלקת לתלת טפין, תלת מחין פנ"ל; ואז יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין וכו', שהם בחינת השלשה מחין ושב ורפא לו. וזהו: "ואנכי נטעתך שורק בלה זרע אמת, והבן.

מ"ג ראה לעיל בתורה קמג שרבנו מביא את הגמרא הזו ללמוד ממנה שמושה כיון דאליים כוחו כרבים דמי ושם גם מביא ענין אולת אדם תסלף דרכו הנזכר לעיל.

מ"ד תענית דף ט. – אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקך, א"ל "עשר תעשר" א"ל ומאי "עשר תעשר"? א"ל עשר בשביל שתתעשר, אמר ליה מנא לך? א"ל זיל נסי, אמר ליה ומי שרי לנשויה להקב"ה? והכתיב (דברים ו-טו) "לא תנסו את ה'". א"ל הכי אמר רבי הושעיא חוץ מו, שנאמר (מלאכי ג-ו) "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בבית ובחוננו נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די", מאי "עד בלי די"? אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. א"ל אי הות מטי התם להאי פסוקא לא הוית צריכנא לך ולהושעיא רבך. ותו אשכחיה ר' יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתיב ואמר (משלי יט-ג) "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יועף לבו". יתיב רבי יוחנן וקא מתמה, אמר מי איבא מידי דכתיבי

וע"כ /מה\ כל אחד כשצריך עצה **ישאל** עצה **להצדיק בעצמו או לתלמידי הצדיקים** כי תלמידים הם כבנים כאלו ילדם דכתיב "ואת הנפש אשר עשו". וכנ"ל כיון שבני הצדיק משתלשלים ממוחו כמו עצתו שראשיתה במוחו, על כן בני הצדיק הם בחי' עצה. על כן עצתם כעצת הצדיק. וכך גם תלמידי הצדיק המקבלים חכמתו בצמצום יותר כפי שיוורד ללמדם, ועל כן גם עצתם מבוררת יותר.

זולת לתלמידים של צדיקי אמת^מ חמש תיבות אלה צ"ע כוונתם. ובאמת בכת"י של ר' אלטר טעפליקער לא נמצא. ואולי "זולת" רוצה לומר בפרט מתלמידי הצדיק האמת, מהם אפשר לשמוע עצות של הצדיק האמת.

כי האדם אינו שואל בעצה אא"כ – אלא אם כן צר לו^מ דהיינו כשהוא שרוי בצער ואינו יודע מה ואיך/מה\ **לעשות אם כך ואם כך**

ופעם דהיינו לפעמים הוא במקום דחוק **מטוותר אשר איך יכול לנטות ימין ושמאל**, דהיינו לפעמים האדם לא רק שלא יודע מה לעשות, אלא נדמה לו שחרב עולמו, מרוב דינים שיש עליו, ולא יודע עצה להנצל מהם, ואזי הוא כמו נמצא במיצר צר ודחוק מאד.

וכשהוא שואל בעצה^{יא} **להצדיק איך הצדיק יתן לו עיצה**^ג, רוצה לומר שאע"פ שנדמה לו שאין שום עצה בעולם שיכולה לעזור לו, לצדיק בוודאי יש עצה משמים עבורו, שתרחיב לו את המיצר ועל ידה יוכל לצאת ממנו. ולמעלה בתורה קמג משמע לא מבעי לצדיק הדור אלא גם לחכמי הדור שאין להם רוח הקדש ממש לידע עתידות, אבל יש להם סיעתא דשמיא ליתן עצה לאנשיהם הסומכים עליהם. לפעמים בהרגשה^{יב} שכך צריך לעשות, ולפעמים אפילו בלא הבנה כיצד העצה תועיל/י^{יג}.

או ישאל לבני הצדיקים כי שם נמתקה העצה כנ"ל שבני הצדיקים הם בחי' הכליות יועצות של הצדיק, משם יוצאת העצה, שהיא תמצית חכמת הצדיק, וממנה נמשכים חסדים להמתיק את הדין שיש במקום הצר שנמצא בו השואל שצריך עצה.

כי הדינים הם למטה היכן שנמצא האדם שצריך עצה **יונקראים צימצומים וזה הוא מקום צר**, הכוונה ברוחניות, שצרה מלשון מקום צר שנדמה לאדם כאילו הוא סגור במקום צר, ולא יודע כיצד לצאת ממנו.

והצדיק נותן לו עצה מחכמתו וממשיך עי"ז **חסד אל** [נ"ח] דהיינו מדת החסד שניתנה **לאברהם**^{טא}, וכמו שנמשך החכמה **להכליות היועצות**^{טב} כך נמשך החכמה להולדת בנים, על כן עצת הכליות הם בחי'

בכתובי דלא רמיזי באורייתא? א"ל אטו הא מי לא רמיזי? והכתיב (בראשית מב-כח) "ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זה עשה אלהים לנו".

מה צ"ע מה שאומר "ועל כן", משמע שמתייחס להנ"ל שביאר טעם שיש לשאול עצה מבנים קטנים ומבני הצדיק, וצ"ע האם הכוונה רבנו כאן לומר שמסקנה ממה שביאר היא שישאל את תלמידי הצדיק ולא בנים קטנים או הכוונה שיכול לשאול גם את תלמידי הצדיק?

^מ בכת"י אלי"ט - חמש תבות - זולת לתלמידים של צדיקי אמת - אינו.

^{מא} בכת"י אלי"ט - היינו

^{מב} **ראה למעלה בתורה קמג שם אמר שהקושי הוא איך לעשות**

^{מג} בכת"י אלי"ט - ביותר

^{נד} בכת"י אלי"ט - אינו

^{נה} בכת"י אלי"ט - בהעצה

^{נו} בכת"י אלי"ט - אזי

^{נא} בכת"י אלי"ט - עצה

^{נב} **ראה עובדות** ממרן החו"א מפקנס ישועות כהן בסופו אות קעה. שהשארית ישראל שאל את החו"א אפ יש היום רוח הקדש והשיב לו החו"א כן, וכך אמר לפעמים אני אומר דבר ויש לי הרגש שכך הוא. (אע"פ שיש שם עובדות שנראה מהן שהיה לו רוח הקדש במדרגה יותר גדולה, אבל נראה ללמוד מכאן על אחרים)

^{נג} **ראיתי בספר?** מעשה בכהן שגרש את אשתו כיון שלא זכה לבנים ממנה, ובסמוך נודע שהיא מעוברת, והיה בצער נורא, ובקש עצה מהגר"ח קניבסקי שלא ידע עצה רק שלח אותו לחמיו הגר"ש אלישיב, וגם לו לא היתה עצה אלא ללכת לכותל לבכות שם לה' ית', ושם בכה הרבה עד שפנה אליו אחד ששמע בכיו ושאל לצרתו וסיפר לו ויעץ לו להתייעץ בהוריו, וחשב כיון שנשלח לכותל ע"י חכם גדול, אולי גם עצה זו משמים, ונסע לחו"ל לבית חולים ששכב אביו, ומיד אמר לו אביו דע לך שאתה בן מאומץ ומאז שגדלת לא היה ננאי לספר לך עד עכשיו, ואינך כהן ומיד נפטר אביו.

^{נד} בשני הכתי"י - והם נקראים

^{נה} בשני הכתי"י - מחסד

^{נו} תהלים נב ג'

^{נא} **כמו שכתוב** מיכה פרק ז (ב) **תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשפעת לאבתיו מימי קדם:**

בספר הבהיר המיוחס לרבי נחונייה בן הקנה אות קצא אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד שם במקומי. עכ"ל.

^{נב} בכת"י - שיועצת, בכת"י אלי"ט - שיועצות

בנים, והם נקראים בני הצדיקים כ"שס"א – כמו שכתוב [ס"ב] וכל בניך לימודי ה' למודי ה' רומז לנצח והוד, שהם בחי' שתי הכליות, ונאמר [ס"ג] ה' צבאות יעץ ה' צבקות הוא שם של נצח, וממנו עצת ה'. נראה כוונת רבנו לומר שהכליות הן נצח והוד/ס"ד, וכן למודי ה' הוא כינוי לנצח והוד/ס"ה, וה' צבקות הוא שם של הנצח שהוא בקו החסד בו אוהו הצדיק. יחד עמו תמיד הולך בקו השמאל גם ההוד ששמו אלקים צבקות, ומשתייהן דהיינו מנצח והוד מהם יניקת הנביאים כמבואר בתורה ג'. ועצה אמיתית היא בחי' נבואה הנשלחת בפי הצדיק היא בחי' בניו, כנ"ל. וממתיק לו הדין ההוא ומרחיב לו המקום צר"ס, ואפילו מבני הצדיקים טוב לקבל עצה הנשלחת מזה בפייהם, (בבחי' נמוכה של נבואה) כי הם בחי' עצת הצדיקים, כי נולדים ממנו כמו שהעצה נולדת ממנו. וזהו"ס שמובא בזוה"ק [ס"ח]/ס"ט כי חסד אל היא נהירו דחכמתא פירוש שהחסד נמשך מאור החכמה, היינו ראייה שהצדיק או בני הצדיקים על ידם נגמר העצה ונמתק הדין ומרחיבין לו המקום צר ויודע באיזה דרך להלך"ע, כנ"ל כיון שהעצה נמשכת מהחכמה שבמח דרך הכליות כמו הולדת הבנים.

ואפילו כשנותן לו הצדיק או בנו עצה ואח"כ אינה"ב טובה העצה הזאת"ג אעפ"כ ישאל עצה מהם ולא יסמוך על עצמו כי כבר נודע כי היסורים אשר המה צמצומים גדולים ודינים והם"ד שורין למטה בארציות היכן שהאדם הצריך עצה נמצא, דהיינו בבחי' רגלין הנקראים בחי' ארץ כ"ש [ע"ה/ע"ו] הארץ"ה הדום רגלי, כי רגלי הקדושה הן בארץ/ע"ה, ושם מתגלית העצה, שגם היא מבחי' רגלין מנצח והוד שהם בחי' רגלין כנ"ל שכליות יועצות הן בחי' רגלין.

ס"א בכתי' אלי"ט - כמו שנאמר

ס"ב ישעיה נד יג

ס"ג ישעיה יד כו

ס"ד נצח והוד בכלליות הם הרגלים דהיינו כלי הולכה. אבל יש להם עוד תכונות ועוד כנויים כל כינוי מגלה תכונה אחרת. הם נקראים כליות יועצות זה כיוון שכמו הכליות יש באן עוד כמו מסנן את ההרגשות על אופן ההשפעה שקיבל מהחג"ת לעצות מעשיות כדי שיהיו ראויים למקבל ונקראים ביעין דהיינו בחי' הלבשותו במשל או עיצה מעשית והגשמתו קצת כדי להשפיעו. וכן נקראים שחקים כי על ידם שוחק ומפרר הדברים להגישם מעט מעט לפי כח המקבל. ונקראים גם רגלין בידוע שנצח והוד ויסוד הם כלי ההשפעה, כי היסוד הוא ההתקשרות בעצמה, והנ"ה שנקראים רגלין הם נותנים את בחי' כח ההולכה של הדבר שרוצים להשפיע אל המקבל. ונקראים שפתים, ונקראים רגלי דאיניש ערבין ליה, שהכוונה לדיבור בשפתים בלבד והליכה ברגלין לבד, מכח ההרגל, ולא שהדעת מוליך, דהיינו שיש באן רק כח ההליכה עצמה, בבחי' דיבור או מעשה. עוד הם נקראים למודי ה' עיין תורה כב. וכן נקראים ה' צבקות ואלקים צבאות כי צבא הוא היוצא החוצה לכבוש.

בדרך כלל נצח הוד קשורים ליסוד וכך בכל השפעה רוחנית היא נעשית ע"י נה"י והכוונה שהנצח הוא הם כח ההולכה של השפע דרך היסוד אל המקבל. וא"א להוליך את השפע אלא ע"י שתחילה אורזים אותו היטב בבחי' וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום. והגשמה והולכה של השפע אל המקבל דרך היסוד היא באופן שהנצח הוא בקו הימין הוא מדרגה מגושמת ומעשית יותר של החסד (שהוא כח ההשפעה בעצמו) והוא תכונת ההתגברות והעזות והיציאה מהגבול וניצוח המניעות שיש על ההשפעה הן מבחוץ והן מצד עצמו לנצח את המניעות שיש לו להקדיש מעצמו ומזמנו להשפיע לזולת. והוד הוא בקו השמאל דהיינו צד גבורה והצמצום אבל בבחי' כלי המעשה דהיינו שמודה למניעות ומצמצם קצת את ההשפעה וכן כלפי עצמו שמבטל עצמו כלפי המקבל ויורד אליו ומבטל זמנו ומודה שזה יותר חשוב מעסקיו.

ס"ה פרדס רומונים לרמ"ק) – שער כג פרק יב – למודי ה' נקראים נצח והוד. הטעם כי שניהם מלומדים ומושפעים הלימוד והנבואה מת"ת הנקרא ידו"ד. ואפשר שנקראים כן בהיות הנבואה מושפעת מת"ת אל הנביאים דרך מדרגות הנבואה כמו שבארנו בשער היכלות:

ס"ו בכתי' - צד

ס"ז בכתי' אלי"ט-ה

ס"ח וזהו לך לך צד.

ס"ט הובא לעיל בתורה קמו עי"ש.

ע" בכתי' אלי"ט - או בניו (במקום בני הצדיקים)

ע"א בכתי' אלי"ט - יהלון

ע"ב בכתי' אלי"ט - אינו

ע"ג בכתי' אלי"ט - ההוא

ע"ד בכתי' אלי"ט - הם

ע"ה ישעיה סו א'

ע"ו ישעיה פרק סו (א) כה אמר ידוד השמים פסאי והארץ הים רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי:

ע"ז בכתי' אלי"ט - והאזין

ע"ח כמבואר בתורה נד אות ב' – וזה גדלת מאד, הוד והדר לבשת. הינו כפשוטה לקח דבר מזה העולם, שהוא בחינת: "הוד והדר לבשת", שהם בחינת רגלין המלבשין בזה העולם, יהיה בבחינת גדלת מאד. הינו שהגדלת השכל, יהיה במדה ובצמצום. וזה מאד, שהוא סטרא דשמאלא שמשמנו הצמצום. וכמו שכתוב בסבא שם. מאד, דא הוא סטרא דשמאלא: (כי הרגלין הם בחינת נצח והוד, שהם בחינת הוד

והיסורים הם התגלות עטאלוקותו פכ"ש [פא/ב] יגלו שמים עונו וארץ^פ מתקוממה לו וארץ^פ נראה כוונת רבנו שהשמים הם כינוי להקב"ה שמגלה את עוון האדם, ע"י שהארץ נוקמת בו, היינו דינא דמלכותא נוקמת ממנו [ה"פ/י] נקם ברית דהיינו שהייסורים הם ע"י השמים שמתגלים בארץ לנקום בו, על שהפר את הברית והקשר שלו עם הקב"ה. ונקמה (לשון הקמה) פירושה שמייסורים אותו כדי שיחזור ויקים את כבוד המלכות שהפיל בעונו לקליפות שבארץ. וזהו [ט"ז] והארץ הדום רגלי דהיינו שהקב"ה שולח את רגלי הקדושה, שהם המלכות, לנקום כנ"ל במי שהפר את הברית, להחזירו בתשובה. נמצא שהיסורים הם התגלות אלוקות, בבחי' את אשר יאהב ה' יוכיח, ועל כן צריך לקבלם באהבה ושמחה. לשמוח שהקב"ה לא פנה לי עורף ולא עזב אותי אלא ממשיך להשגיח עלי, ורק מאונס העוון הוא משגיח עלי בדרך של דין וצרה.

אך יש שני מיני המתקת היסורים^{פח}, המתקה אחת קודם ביאת היסורין^{פט} עליו להמתיק הדין שלא יבא^צ עליו וזה כנ"ל ע"י שמקבל עצה מהצדיק. (ואפילו ע"י שנכסף לילך לצדיק לשמוע עצותיו כבר ממתיק דינים שמחייב הטבע עפ"י סדר הכבבים/א"י).

והמתקה שניה אחרי שבאו הייסורים, צריך להגביהם ולקבלם בשמחה בכדי שלא יצאו לריק נראה כנ"ל שהקב"ה בייסורים מגלה לו אלוקותו, ורק בגלל עוונותיו היא מתלבשת בדין, ויש לו הזדמנות נפלאה לתקן עונו ולהמתיק את כל הדינים שיש עליו, ואם יהיה הכל לריק כיון שלא מקבלם בשמחה, יתעורר עליו דין גדול יותר.

וזה אם שואל בעצה להצדיק ואעפ"כ באו עליו היסורים ידע שמהשי"ת^{צב} הם היסורים ויקבלם ויגביהם למעלה ע"י שיקבלם בשמחה.

אבל ואם אינו שואל בעצה להצדיק אזי יוכל^{צג} להיות מאותם שכתוב בהם [צ"ד] צ"האוולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו דהיינו שבטפשותו לא בקש עצה מהצדיק אלא סמך על חכמתו

והדר. וכמו שכתוב בס"ק הנ"ל, "הוד והדר לבשת", אליו תרי בדי ערבות וכו' עין שם. שהם בחינת נצח והוד בחינת רגלין פידוע): ואפילו מי שידע ומבין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמזו לו השם יתברך בכל דבר. ואם פן ירצה לעסוק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם יתברך מרמז בהם. אך באמת אינו פן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם, רק במה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים. א. מחמת שזאת הקדשה המלפשת בעסקי העולם הזה, הוא בחינת רגלין. והיא קדשה נמוכה. בבחינת (תהלים מ"ט): "עון עקבי יסבני". שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין לינוק מהם, על פן הוא מקום מספן. כן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה מזה, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם יתברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה:

עט בכת"י אלי"ט-אלהותו

פ בכת"י אלי"ט-ית' כמ"ש

פא איוב כ' כו

פב איוב פרק כ (כו) כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נפח ירע שריר באהלו: (כו) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו:

רש"י (כו) לצפוניו – לצורך מצפוני גנוזים הצפונים לו. אש לא נופח – אש של גיהנם. ירע שריד באהלו – תבא רעה לשריד שישאר באהלו, כל הפרשה כולה באנשי סדום. ירע שריד באהלו – אפי' לוט הנמלט מהם באה רעה לאהלו זו אשתו שהיתה נציב מלח כן מצאתי במדרש רבי תנחומא: (כו) מתקוממה – לשון איוב הקם כנגדו:

רמב"ן – יגלו שמים עונו. להמסיר עליו אש וגפירת: והארץ. תשנא אותו להוציא אליו קמוש וחוח, כענין והיו שמיך אשר על ראשך נוושת והארץ אשר תחתיך ברזל (דברים כח כג), או כאשר אמר התרגום יפרסמן אנגלי מרומא סורחניה ודיירי ארעא יקומון לאבאשא ליה:

פג בכת"י אלי"ט-והארץ

פד בכת"י אלי"ט-והארץ

פה ויקרא כו כה

פו ויקרא פרק כו (כג) ואם באלה לא תסרו לי והלכתם עמי קרי: (כד) והלכתי אף אני עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם: (כה) והכיתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוככם ונתתם ביד אויבי:

פז ישעיה סו א'

פח בכת"י אלי"ט-הינים והיסורים

פט בכת"י אלי"ט-אליו

צ בכת"י אלי"ט-יבואו

צא ספר המידות – ערך למוד חלק שני אות א. יש יסורים הבאים על האדם ונקבע להם זמן לפי חיוב סדור הכוכבים, המחיבים כל אלו היסורים, אבל על ידי הרצון והתאוה שנתעורר אצל התלמידים בשעה שהגיע עתם הקבוע להם לילך אצל הרב ללמוד, על ידי זה נתבטלים היסורים קדם הזמן הקצוב להם:

עב בכת"י-שחה, בכת"י אלי"ט-שמי"ה

עג בכת"י אלי"ט-יכול

עד משלי יט ג'

שסילפה ועקמה את דרכו, וממילא הולך לו שלא כסדר והוא בצרה, ובמקום לשוב, הוא מוסיף חטא על פשע וכועס על הקב"ה.

ועיקר הגבהת היסורים לקבלם ברוב שמחה וזהו המתקתם וכאילו מקריב קרבן, כמבואר בספר המדות/צ"ו.

כי צריך להאמין/צ"ח שהיסורים הם טובה גדולה ומתוקים מאד אחר אשר כבר עברו/צ"ט ובאו עליו דהיינו שלכתחילה אנו מבקשים ולא ע"י יסורים וחליים/ק"ו כי מי יודע אם נעמוד בנסיון/ק"א, אבל אחרי שהם באו, חייבים לקבלם באהבה ושמחה, כי הייסורים מכפרים עוון. ועיין תורה קע/ק"ב שהיסורים הם צרה שעל ידה זוכים לצורה.

כי השי"ת מצמצם שכינתו בתוך היסורים כנ"ל שהייסורים הם התגלות אלוקותו ית' כי השי"ת אוהב כל נפש ונפש/ק"ג מישראל באהבה רבה ק"ד באהבה עזה ועל כן כשבאו יסורים על נפש קדישאל ק"אזי גם נפש שלו ית' אינוק"ו עריבה לו כמ"ש (ישעיה סג ט/ק"ח) כי בכל צרתם לו צר.

וכאלוק"ט נטלו היסורים את נפשו ועל כן השי"ת מצמצם א"ע – את עצמו בתוך היסורים האלה ונותן לו כח לקבל היסורים/ק"ד באהבה ובחיבה כדי שיגיע לו לרוב טוב ולדבר גדול מתוק מדבש העניין מבואר היטב בתורה קטו/ק"א שכיין שהקב"ה אוהב משפט/ק"ב על כן הוא כביכול מחויב להביא

צ"ח בכת"י אליס-אולת

צ"ט בכת"י אליס-חה

צ"ז ספר המידות – ערך המתקת דין אות כ. המקבל יסורים באהבה כאלו הקריב קרבן;

צ"ח שיחות מוהר"ן – אות לב – ובאמת אמונה הוא ענין חזק מאד וחייב חזקים מאד על ידי אמונה. כי כשיש לו אמונה אפלו כשבאים עליו יסורים חס ושלום אזי יוכל לנחם עצמו ולהחיות את עצמו כי השם יתברך ירחם עליו ויטיב אחריתו, והיסורים הם לו לטובה ולכפרה ובסוף ייטיב לו השם יתברך בעולם הזה או בעולם הבא. אבל מחקר שאין לו אמונה, כשבא עליו איזה צרה אין לו למי לפנות ואין לו במה להחיות את עצמו ולנחם את עצמו. והמשכיל יבין דברים אלו מאילו ויבין דבר מתוך דבר כי אי אפשר לבאר הכל בכתב. והכלל שעקר הוא האמונה בלי שום חקירות כלל ובוהו יהיה חזק לעולם בעולם הזה ובעולם הבא ולעולם לא ימט אשרי לו:

עוד שם סימן נג – מי שיש לו אמונה חייב חיים והוא מבלה ימי חייו בטוב תמיד. כי כשהולך לו כראוי ויש לו טוב בודאי טוב לו. ואפלו כשאינו כך (דהיינו שאין מתנהג לו כסדר ויש לו יסורין חס ושלום) גם כן טוב, כי הוא בטוח שאף על פי כן השם יתברך ירחם עליו להבא ויטיב אחריתו. כי מאחר שהכל מאתו יתברך בודאי הכל לטובה. אבל מי שאין לו אמונה חס ושלום חייב אינם חיים כלל כי תכף כשעובר עליו איזה רעה שוב אין לו שום חיות, כי אין לו במה לנחם עצמו כלל מאחר שאין לו אמונה כלל, ואין לו שום חיות ושום טוב מאחר שהולך בלי השם יתברך ובלי השגחה רחמנא לצלן. אבל על ידי אמונה מה טוב ויפה החיות שלו כנ"ל (ק"ב).

צ"ט כבר עברו – צ"ע מה הכוונה. ואולי אחרי שכבר עבר עבירה ועל כן באים עליו יסורים אזי בדיעבד יש בוה טוב.

ק בבקשת רבונו של עולם שבקריאת שמע שעל המטה – יהי רצון מלפניך ידוד אל"הי ואל"הי אבותי שלא אֶחָטָא עוד. ומה שֶׁחָטָאתי לְפָנֶיךָ מְחֹק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים אֶבֶל לא על ידי יסורין וְחֹלָאִים רְעִים:

ק"א כמו שאנו מבקשים כל יום בתחילתו ובסופו דהיינו בסוף ברכות השחר ובברכת המפיל לפני השינה, ואל תביאני לידי נסיון.

ק"ב תורה קע – ה' מה רבו צרי רבים וכו'. כי כל אֶחָד לְפִי נִשְׁמָתוֹ וְלְפִי עֲבוֹדָתוֹ, כִּי יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים, יֵשׁ שֵׁשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִבְּנֵי וּמִבְּאֵי וּמִשְׁכָּן, וְיֵשׁ שְׂהוּא בְּמִדְרָגָה גְדוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִשְׁכָּנִים רְחוּקִים וְיֵשׁ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִכָּל הָעוֹלָם, וְכָל אֶחָד עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִים נוֹשָׂא עֲלָיו הָאֲנָשִׁים שֵׁשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִהֶם, בִּי כְּשֵׁשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִהֶם, הוּא נוֹשָׂא אוֹתָם עֲלָיו. אֵךְ אֵיךְ אֶפְשָׁר לְחַמֵּר לְשֵׂא עֲלָיו כָּל כֵּךְ אֲנָשִׁים. אֵךְ עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין נִכְנָע גּוֹפוֹ, כִּי כָּל הַיִּסּוּרִין נִקְרָאִים צָרוֹת, עַל שֵׁם שֶׁהֵם מִצְרִין וּמְעִיקִין לְהַגּוֹף, וּכְשֶׁנִּכְבְּתָת הַגּוֹף עַל יְדֵי הַצָּרוֹת עַל יְדֵי זֶה מְאִירָה וְנִתְגַּדְּלָה הַנֶּפֶשׁ, כִּי בְּהַכְנָע הַחֲמֵר תִּגְדַּל הַצְּרוּרָה, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהָר (שְׁלַח קס"ח): 'אָעַא דְּלֹא סָלַק בְּהַ נּוֹרָא מִבְּטָשִׁין לָהּ, גּוֹפָא דְּלֹא סָלַק בְּהַ נְהוֹרָא דְּנִשְׁמָתָא' וְכוּ'. וְעַל כֵּן נִקְרָאת צָרָה לְשׁוֹן צְרוּרָה, כִּי עַל יְדֵי הַצָּרָה נִכְנָע הַגּוֹף וּמְאִירָה הַצְּרוּרָה. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי זֶה שֵׁשׁ לוֹ יִסּוּרִין וְצָרוֹת מְאִירָה הַצְּרוּרָה, הֵינּוּ הַנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ אֶפְשָׁר לָהּ לְשֵׂאת עֲלֶיהָ כְּמָה וְכְמָה אֲנָשִׁים, וְזֶה: 'ה' מַה רְבוּ צָרֵי'. כָּל מַה שֶׁנִּתְרַבֵּין צָרֵי, 'רְבִים קָמִים עֲלָי', כִּי עַל יְדֵי זֶה אֲנִי נוֹשָׂא וּמְקִים וּמְרִים רְבִים לְשֵׁרְשֵׁם:

ק"ב בכת"י אליס-כל נפש מישדאל

ק"ד בכת"י אליס-רבה ונחה וכשבאים יסורים

ק"ה בשני הכת"י-מישדאל

ק"ו בכת"י אליס-אז

ק"ז בכת"י אליס-אינה

ק"ח ישעיה פרק סג (ט) בְּכָל צָרְתָם (לא) לוֹ צָר וּמְלֹאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאֶהְבְּתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גָאֵלָם וְיִנְטָלָם וְיִנְשָׂאָם כָּל יְמֵי עוֹלָם: מַצְרוּדוֹת דוּד (ט) בְּכָל צָרְתָם – בכל זמן שהיו בצרה היה לו צר. ומלאך פניו – מלאך המשמש לפניו הושיעם בשליחות המקום. באהבתו – בעבור אהבתו להם וחמלתו עליהם גאלם מן הצרה הבאה. וינטלם – סבל משאם לתת די מחסורם כל ימי עולם בכל שני הדורות: אבן עזרא (ט) לא צר. האמת שהוא בוי"ו, כטעם ותקצר נפשו (שופטים ט' ט"ו), דרך משל להבין (השומעים), כאלו גם הוא הוה (צ"ל היה) בצרה על כן מהר להושיעם:

ק"ט בכת"י אליס-וכאילו

ק"י בכת"י אליס-היסודין

ק"יא תורה קטו – עוד שמענו בזה מפיו הקדוש, שהוסיף לְבָאָר הַעֲנִין הַנִּלְ, מַה שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצֻמוֹ מִסְתִּיר אֶת עֲצֻמוֹ בְּתוֹךְ הַמְּיָנִיעָה כְּנ"ל. וְאָמַר: כִּי הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב מִשְׁפָּט (ב). וְגַם הוּא אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל. אֵךְ אֶהְבְּתוֹ שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל, הִיא גְדוֹלָה יוֹתֵר מִהָאֶהְבָּה שֶׁהוּא

לאדם ייסורים ומניעות כפי עונותיו, אבל הקב"ה אוהב את ישראל עוד יותר מאהבתו למשפט, על כן הוא מסתיר עצמו בתוך היסורים עי"ש. ואדרבה בזמן היסורים יש יותר קרבת אלקים מהזמנים שנדמה לו שהכל הולך כסדר, וכמו שכתוב "אם אסק שמים שם אתה" להלן, "ואציע שאול הנך" כאן ממש. וכמ"ש אשכח את דכא/ק"ג.

וכן יחשוב בדעתו כי הלא כל היסורים שלי הם כלולים ותלויים קידי בהבלי עולם וזמניהם דהיינו כל מיני חסרונו גשמיים אשר לע"ע-לעת עתה הוא חסר מהם ואין זה חשוב לכלום אם חושב קידי בשכלו תכלית כל הדברים האלו קידי מה המה ומה תכליתם במילים פשוטות כל החסרונות והצרות ויסורים הגשמיים הם רק תחת הזמן, ויכלו עם הזמן, אבל כיון שייסורים מכפרים ולפום צערא אגרא, נמצא שהשכר זוכים על ידם, והוא נצח, ממילא אין כל יחס ביניהם, ובוודאי כדאי לקבלם באהבה ושמחה. ק"ז/

ובפרט אשר יש בהיסורים ההם התגלות אלוקותי כי קאב המפכה את בנו מתוך אהבה לחנכו, שזה הרבה יותר טוב מאב הפונה עורף לבנו, כי (משלי ג' יב) את אשר יאהב ה' יזכיר.

ושהשי"ת קי מצמצם קידי א"ע-את עצמו בהם כנ"ל על כן ובשביל אלוקותי ית', האדם צריך להיות מקבלם בשמחה ומגביה על ידי זה את היסורים דהיינו מגביה את עצמו עי" היסורים, כי עי" שמקבלם בשמחה אזי נעשה מהצרה צורה, ועי" קידי ממתיק הדין שהוא בבחי' רגלין דהיינו שמגביה את המלכות מאחזיתה בארץ בחי' רגליה יורדות מוות.

נראה שכאן מבאר עוד עניין עפ"י הנ"ל ורוצה לומר שקבלת עצה מהצדיק וקבלת יסורים באהבה הנ"ל, שהם שתי בחי' של המתקת הדין, העצה לפני, והקבלה בשמחה אחרי. שתי עצות אלה, הן בחי' רקודים, כי הריקוד

אוהב את המשפט (ג). ועל כן בשהמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להשם יתברך, לבלי להניחו לכנס לדרך החיים, להתקרב לצדיק האמת ולדרך האמת. והשם יתברך הוא אוהב משפט, על כן הוא יתברך מכרח בכיכול להסכים להזמין לו מניעות למונעו מדרך החיים, כפי הראוי לו לפי מעשיו הרעים, על פי הדין והמשפט. כי הוא יתברך אינו יכול לדחות את הדין, כי הוא יתברך אוהב משפט כנ"ל: אף מאחר שבאמת הוא יתברך אוהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל, מה עושה השם יתברך, כי הוא מכרח בכיכול להסכים על המניעות למנעו מן האמת, מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא אוהב משפט כנ"ל. אבל אף על פי כן באמת לאמתו רצונו וחפצו יתברך, שאף על פי כן יתקרב האדם אליו יתברך, כי הוא אוהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. על כן, השם יתברך נותן רשות להזמין לו מניעות, אבל הוא יתברך בעצמו מסתיר את עצמו בכיכול בתוך המניעות. ומי שהוא בר דעת, יכול למצא את השם יתברך בתוך המניעות בעצמו. כי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתקף המניעות בעצמן נסתר השם יתברך, ועל ידי המניעות בעצמן דיקא יכולין להתקרב להשם יתברך, כי שם נסתר הוא יתברך כנ"ל. וזהו ומשה נגש אל הערפל, שהוא המניעה, כי שם האלקים כנ"ל:

קידי המשפט בעצמו הוא דין שנעשה מתוך רחמים (כידוע שהתפארת נקרא רחמים ומשפט ואמת) כי בלא עונש ומשפט אזי כל שכר עבודתינו הי המתנת חנם. והוא נהמא דכיסופא. (כמבואר במגיד משרים לרבי יוסף קארו (בראשית יד טבת)) כמבואר בשבת קד. גימל דלת גומל דלים... ומי'ט מהדר אפיה דדל"ת מגימ"ל דליתן ליה בצניעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה.

קידי ישעיה פרק נז וראה תורה טו אות ח' ותורה ע'.

קידי בכתי' ותוליים

קטו בכתי' אליש- חוקר

קטו בכתי' אליש- האלה

קיו הרי אפילו זקן מוכן לסבול ייסורי רפואה אפילו כמה שבועות בתקוה שיתרפא לכמה שנים, אע"פ ששבוע ושנה הם תחת הזמן, ק"ו לסבול אפילו שבעים שנה כדאי עבור שכר נפלא נצחי שמעל הזמן.

קיו בכתי' אליש- אלהותו

קיש משלי פרק ג (יא) מוסר ידוד בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו: (יב) כי את אשר יאהב ידוד יזכיר וכאב את בן ירצה:

רש"י – (יב) וכאב את בן ירצה – שרוצה בבנו להטיב לו ויפייסוהו לאחר שמכהו בשבת כן יערב לך הטובה אחר המכה:

קכ בכתי' ושהייש, בכתי' אליש- והשי"ת

קכא בכתי' אליש- מצומצם בהם (תיבת א"ע ותיבת כניל אינו)

קכב בכתי' אליש- אלהותו

קכג בכתי' אליש- ומתתיק

הוא ששמחת הלב ששם העצה/קפ"ו, מתפשטת אל הרגלין שם הצרה, ושם קיום העצה ממתיק את הדין. לכן הריקוד מתוך שמחה, שהוא בחי' לבו נשא את רגליו/קפ"ה, ממתיק הדין תמיד.

והוא דהיינו קבלת עצה מהצדיק וקבלת יסורים בשמחה הוא כמו העלאת המלכות מהקליפות ע"י קיבוריקודין, כי רקודים הם בחי' לבו נשא את רגליו/קפ"ו, ונמתקים הדינים, כי עולים הרגלים מאחיזת הקליפות שבארץ, היינו ע"י שמקבלם בשמחה אזי יבא קפ"ח שמחה שבלב ליסורין שלו אשר הם שורין ברגלין בבחי' רגליה יורדות מוות. כ"ש [קפ"ט] והארץ הדום רגלי כנ"ל שכבר נודע כי היסורים אשר המה צמצומים גדולים ודינים והם שורין למטה בבחי' רגלין הנקראים בחי' ארץ כ"ש "הארץ הדום רגלי", והיסורים הם התגלות אלוקותו כ"ש "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו" וארץ היינו דינא דמלכותא נוקמת ממנו נקם ברית וזהו והארץ הדום רגלי.

וכשמכניס שמחה שבלבו ליסורין שהם בבחי' הרגלין, אזי לבו נשא את רגליו, אזי מגביה הרגלין, וזהו ריקודין, שמעלה רגלין קל מתוך שמחה היינו אעפ"י שכבר בא הדין ח"ו הוא מסלק אותו,

וזהו קלא בחי' ריקודין ששמחת לבו מתפשטת בכל קומתו עד הרגלין היינו שהרגלין ישמעו השמחה ויקבלו בשמחה את הייסורים, ויגביהו א"ע-את עצמו וירקודין קלב ואז יגיע להתגלות אלקות קלב, ומסתרת בתוך הייסורים.

וזה פירוש, [קל"ד/קלה] והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה ואמרו במדרש כל מקום שנאמר קלוהי' אינו אלא שמחה [קל"ו/קלח] היינו רמז שהמתקת הדין היא ע"י קלט שבחי' עקב בחי' דין בחי'

קכ"ד ראה תורה ב' תנינא אות ב' - פי כשנופלין לאיזהו צרה, חס ושלום, אזי עקר הצרה בלב, פי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב (משלי י"ד): "לב יודע מרת נפשו" פי "הלב מבין" (בכחות ס"א), ועל כן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו פשיש צרה באיזהו מקום, חס ושלום, אזי מתכנסים כלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה. כמו כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדחק גדול, פי לא די שהלב דואג בעצמו, פי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצריין לו מאד. ועל כן פשיש, חס ושלום, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, פי הוא מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל כן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, חס ושלום.

קכ"ה כמבואר בתורה י', ובתורה קסט, ובתורה פא תנינא. שצריך ששמחת הלב תתפשט בכל קומתו עד הרגלין וזה ע"י שרוקד מרוב שמחה שאזי לבו נשא את רגליו. ראה שם בתורה י'. ובשעת הדין קשה לרקוד ואעפ"כ צריך להתאמץ בזה וטוב לשפוט עצמו על מעשיו שגמרו לדין ואזי נמתק ויכול לרקוד. ע"ש תורה קסט. וכשממתק את הדין מהרגלין אזי כל בחינות הרגלין עלות מאחיזת הקליפות ע"ש תורה פא תנינא.

קכ"ב בכתיי אליס- וריקודין

קכ"ו עיני תורה י' אות ו' וזה בחינת ריקודין והמחאת פה. פי ריקודין והמחאת פה נמשכין מבחינת הרוח שבלב, כנראה בחוש, פי על ידי שמחת הלב הוא מרקד ומכה פה אל פה; וכמוכא בתקונים (תקון כא נ"א): 'והאי רוחא נשב בשית פרקין דדרועא ובשית פרקין דשוקין', והיא בחינת המחאת פה ובחינת ריקודין. וזהו בחינת: "לבו נשא את רגליו" (בראשית רבה, ויצא, פרשה ע), הינו על ידי הרוח שבלב באים הריקודין; הינו על ידי הצדיק שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתבטל הגאון כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים ל"ו): "אל תבואני רגל גאון", ונתבטל העבודה אלילים, כמו שכתוב: "ורחצו רגליכם" (בראשית י"ח) 'זה עבודת אלילים' (ו). וכשנתעלה הרגלין על ידי הריקודין, בחינת נשא לבו את רגליו, ונתבטל הגאון, הינו העבודה זרה, על ידי זה נמתקין הדינים; פי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם' (ספרי, ראה), וכשנתעבר העבודה זרה, נתעבר החרון אף ונמשכין חסדים, ואז הרגלין הם בבחינת רגלי חסידיו (שמואל א ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת 'חסדי דוד הנאמנים' (ישעיהו נ"ה) 'הנאמנים' דיקא, פי נתבטלו המינות והכפירות:

קכ"ב בכתיי אליס- וביא לשמחה

קכ"ט ישעיה סו א

קל בכתיי אליס- הרגלין לתון

קלא בכתיי אליס- חוה

קלב בכתיי אליס- ויקודו

קלג בכתיי אליס- אלהותו חוה

קלד דברים ו' יב

קלה דברים פרק ז' יב) והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמתם ועשיתם אתם ושמר ד' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך:

קלז בכתיי אליס- כל מקום שזמור וזיה

קלז במדבר רבה נשא יג ה'

קלח במדבר רבה פרשת נשא פרשא יג אות ה - ויהי אמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל מקום שזמור ויהי, משמש צרה ושמחה, אם צרה אין צרה פיוצא בה, ואם שמחה אין שמחה פיוצא בה, אתא רבי שמואל בר נחמן ועבדה פלגא, בכל מקום שזמור ויהי, צרה ויהי, שמחה. אתיבון ליה הכתיב (בראשית א, ג): ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, אמר להם אף היא אינה שמחה, שלא זכה העולם להשתמש באותה אורה, וכו'..... אמר רבי יהודה בן רבי סימון בשם רבי לוי בן פרטה, משל וכו'... אמרי ליה אמרינן דידן אמר את דידך, אמר להם כל מקום שזמור ויהי, שמחה, (יואל ד, יח): והי' ביום

ארץ בחי' רגלין ישמעו שמחה מאת קמי כנראה צ"ל מחמת המשפטים האלה היינו מאת קמי דהיינו מחמת הדינים האלה מאת קמי היסטורים דהיינו שדייקא בתוקף היסטורים והדינים יתחוק לשמוח עד שתפשוט השמחה בכל קומתו עד הרגלים וירקוד מרוב שמחה. בבחי' נשא לבו את רגליו.

ואז ע"י השמחה קמי יזכה להיות צדיק (בי עי"ז הקב"ה בעצמו ישמור לו את הברית) כי צדיק נקרא מאן דנטר קמי ברית כ"ש בזה"ק [קמי] / קמו ומאן דנטר קמי ברית קמי צדיק למלכות נמצא שע"י השמחה כנ"ל הוציא את המלכות מאחיזת הקליפות מבחי' רגליה יורדות מוות ועי"ז זכה למלכות. לתיקון המלכות דהיינו להמליך את הקב"ה בשלימות.

ואז כשיהיה בשמחה ותיקן המלכות אין קמי צריך לשמור א"ע בשמירת הברית כי השי"ת ישמור אותו כמבואר גם בתורה קסט/קט, שכשזוכה לשמחה, אזי הקב"ה עצמו שומר לו את הברית, דהיינו שיהיה בעזרו/קמי לשמור את הברית קדש. עי"ש.

כי פגם הברית ח"ו במקרה הוא עפ"י קמי רוב ע"י מרה שחורה אשר נמשך מטחול לילית הרשעה מיסוד העפר אשר שם שורש המרה שחורה כי המקרה בלתי טהור הוא ע"י הקליפה הזו/קמי שהיא בחי' עצבות ויללה, ומרה שחורה וכבודות לדבר מצווה. (ואזי גם נופל לתאוות ממוין/קמי) שהיא בעצמה כל הנ"ל כמבואר בתורה כג/קמי)

ההוא יטפו הדינים עסיס. (זכריה יד, ח). והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים. (ישעיה יא, יא): והיה ביום ההוא יוסיף ה' וגו', (ישעיה ז, כא): והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר, (ישעיה כו, ג): והיה ביום ההוא יתקע וגו', (ישעיה ד, ג): והיה הנשאר בעיון. והכתוב (ירמיה לח, כח): והיה כאשר גלפדה ירושלים, אמר להם אף היא אינה צרה אלא שמחה, שבו ביום נולד מנחם, ובו ביום נטלו ישראל אפוכי על עוונותיהם, דאמר רבי שמואל בר נחמן אפוכי שלמה נטלו ישראל על עוונותיהם ביום שחרב בית המקדש, שצאמר (איכה ד, כב): תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך.

ועיין תורה קסט – ... וזהו והיה עקב תשמעון. והיה לשון שמחה (א). עקב הם הרגלין, הינו לזכות לשמחה עד שהעקבים שהם הרגלין ישמעו השמחה, זה זוכין על ידי את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם. שתשמרו לעשות בעצמכם המשפטים והדינים, שעל ידי זה נתבטל הדין שלמעלה פנ"ל, ואז והיה עקב תשמעון שתשמעו השמחה בהרגלין על ידי שיוצאים משם הדינים פנ"ל:

קלט בכתי' אליס- שובח'

קמי בכתי' אליס- מחמת

קמי בכתי' אליס- מחמת

קמי בכתי' אליס- האלה היסטורים (תיבת מאת אינה)

קמי בכתי' אליס- שמחה

קמי בכתי' אליס- דנטר

קמי וזה נח נט:

קמי וזה ריש פרשת נח דף נט: – אלה תולדות נח, רבי חייא פתח (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. וזכאין אנן ישראל דמשתדלי באורייתא, וידעי ארחין דאורייתא, דבגינה זכונן לעלמא דאתי. תא חזי, כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי. מאי טעמא בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה. פמא דאת אמר, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ועל דא ישראל דנטרין ברית וקבילו ליה אית לון חולקא בעלמא דאתי. ולא עוד אלא בגין כן אקרון צדיקים. מכאן אוליפנא כל מאן דנטרין האי ברית דעלמא אתקיים עליה. אקרי צדיק. מנא לן מיוסף. בגין דנטר ליה לברית לעלמא, זכה דאקרי צדיק. ועל כן ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

קמי בכתי' אליס- דנטר

קמי בכתי' אליס- זוכה

קמי בכתי' אליס- אינו

קמי כמבואר שם בתורה קסט – עוד מצאתי, שזהו בחינת ושמר ה' לך את הברית. כי בשתזכה לשמחה אזי השם יתברך בעצמו ישמר לך את הברית דהיינו שיהיה בעזרו לשמור את הברית קדש, כי עקר פגם הברית הוא על ידי עצבות פידוע, כי פגם הברית בא על ידי הקלפה הידועה שנקראת לילית, על שם, שמיללת תמיד שזהו בחינת עצבות, ועל כן עקר שמירת הברית זוכין על ידי שמחה, כי על ידי שמחה זוכין שהשם יתברך בעצמו יעזר לו לשמור את הברית קדש פנ"ל:

קמי כך נראה. ובאמת צ"ע מה שאמר שע"י שמחה לא צריך לשמור את הברית כי הקב"ה שומר לו את הברית. ואולי יש לחלק שבתורה קסט דיבר רק משמחה ואזי הקב"ה עוזר לו אבל כאן מדבר גם מתיקון המלכות בשלימות ואזי כבר רק הקב"ה שומר לו את הברית וצ"ע.

קמי בכתי' עי"ש, בכתי' אליס- עפי' החוב

קמי כמבואר בתורה פג

קמי ראה גם לק"ה קדושין ג' ג' שתאוות נואף וממון הן בחי' אחת.

קמי תורה כג אות ה' – וזה שכתוב בתקונים (תקון ג' בה"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב רב, שחוק הפסיל. מאן פסיל, דא אל אחר וכו' עין שם, ואהו אספרה לרבנא דאנן חיבינא. חיבת בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון. פי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת "בעצבון תאכלנה". שהוא בחינת טחול שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה ורבוני דאגות, והם מקשרים פגמים דסטרא אחרא אל אחר וכו' פנ"ל. שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב רב, שחוק הפסיל, אל אחר פנ"ל. וזה שכתוב שם, לבתר קטילת לון. פי בודאי הממון שהוא בחינת טחול עצבות וכו' פנ"ל, הורגת אותם. פי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' פנ"ל.

וכשמקבל היסורים בשמחה קניאזי הוא תמיד בשמחה קניזהו [קניח] ושמר ה' אלוקיך קניט לך את הברית שכתוב בהמשך פסוק והיה עקב תשמעון הנ"ל, היינו שהשי"ת בעצמו ינטור ברית שלו ואת החסד שיתגלה אלקותו קס שינהיר חסד אל כל היום [קסא] כ"ש בזוה"ק כי טפת חסד מתגלה בפומא דאמה, [קסב] צ"ע אולי הכוונה שע"י שאדם שמח כנ"ל אזי הקב"ה מסיע לו לשמור הברית ואת החסד שקיבל בעצה מהצדיק כנ"ל עצה היא תמצית החכמה שעל ידה מתגלה החסד. וע"י עצה של הצדיק יכולין לבא לשמחה זו דהיינו שלכד מעצה השייכת לצרה המסויימת שבה נמצא האדם יש לצדיק גם עצה כללית לקבל את הצרה בשמחה, וע"י יזכה לשמירת הברית ויהיה לו כלים לחסד שנמצא בעצה של הצדיק. ואז קסגיומתק הדין מקודם בואוקסד דהיינו לפני בואם של היסורין עליו עיון קסה להצדיק ליתן שמחה לרגלין <

עד כאן ביאור חברותא לתורה קמג והתורה מחיי מוהר"ן באותו ענין המצורפת אליה.

וראה תורה לו - פי תאנות נאוף היא באה מעבירת דמים, הינו מטחול, שהיא לילית, שהיא שפחה בישא, אמא דערב רב (ד). שהיא מלכות הרשעה.

קט בכת"י אל"ט - אז

קט בכת"י אל"ט - וזהו

קט המשך פסוק הנ"ל

קט בכת"י אל"ט - אלהיו

קט בכת"י אל"ט - אלהותו שינהר

קסא תהלים נב ג'

קטב עיון תורה לא אות לו ומי שהוא בבחינת ברית, אָי (אָדְרָא נְשׁוֹלָא קמ"ב): 'חָסֵד מִתְגַּלֶּה בְּפִמֵּא דְאִמָּה', בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים פ"ט): 'לְעוֹלָם אֲשֶׁמֶר לֹא חֲסֵדִי וּבְרִיתִי נֶאֱמַנְתָּ לֹא'. וּבְשִׁבְלֵי זֶה נִתְּנָה מִדַּת חֲסֵד לְאַבְרָהָם, כִּי הוּא הָיָה רֹאשׁ לְמֵאֲמִינִים וְרֹאשׁ לְנִמְלִים: וּכְשֶׁנִּתְּגַלֶּה הַחֲסֵד, הֵינּוּ הָאֲהָבָה וְהַהֲשָׁתוּקוּת, בְּבְחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ב): "כִּי חוֹלַת אֲהָבָה אָנִי".

קטב בכת"י אל"ט - ומתק

קטב בכת"י אל"ט - בוא היסורים

קסח בכת"י לא בור ונאה עיון ובתשכט - כתב שבכת"י חיי מוהר"ן שבידו הגרסה בוא היסורין עליו ע"י עצה... (וצ"ע כנראה שהיה לו כת"י אחר). בכת"י אל"ט - ע"י הצדיק עצה ליתן שמחה לרגלין אך אינו זומה: והמניה הוסיף שם - מן רב לכס שבת ע"כ בקונטרסים ישנים מכתובת יד החברים ושם נכתבו כמה תורות אשר כבר נדפסו ובתוכם היו אלו ה"ב תורות ג"כ אשר עדיין אין מהם אצלינו אפילו העתקה מהם ע"כ העתקנו אותם וטו תיבת "אינו דומה" ואילך נחסר ונמחקו התיבות והאותיות לגמרי חבל על דאבדין ולא משתכחין ובי"ה אשר לא עזב חסדו מאתנו אשר חשב מרחוק להסיב אחריתנו שלח לנו את הקונטרסים הנ"ל בתוך חשך ענן וערפל כזה אשר אין יתמי דיתמי ואין לנו על מי להשען ולמי לפנות ולנסות והאפיקורסות מתגבר כיכ גם חשך לא יחשיך מנך ולילה כיום יאיר מה גדלו מעשך ה' מאד עמקו מחשבותיך אודך על כי נוראות נפלאותי נפלאים מעשיך פלאי פלאות עד אין חקר.